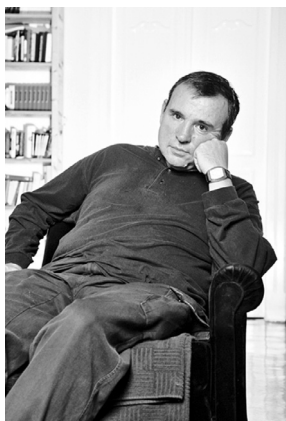

Горан Марковић

VILLA SACHINO

Позоришни комад у четири чина са епилогом

Посвећено Анђелији Марковић

ГОРАН МАРКОВИЋ је рођен 1946. у Београду у познатој глумачкој породици. Завршио је студије филмске режије на чувеној Прашкој академији ФАМУ. Први дугометражни играни филм *Специјално васпитање*, који је снимео 1977, донео му је велико признање – награду “Златни дукат” за најбољи филм режисера дебитанта на Међународном филмском фестивалу у Манхајму.

После тога следе његове плодноне године са филмовима: *Национална класа* (1979), *Мајстори, мајстори* (1980), *Вариола вера* (1981), *Тајванска канасија* (1985), *Већ виђено* (1987), *Сабирни центар* (1989), *Тишо и ја* (1992), *Урнебесна историја* (1994), *Полудели људи* (1997), *Кордон* (2003). Радио је и играно-документарни филм *Србија, година нулта*. За филм *Кордон* је на 27. Међународном филмском фестивалу у Монреалу 2003. добио награду за најбоље остварење. И 1995. је у Монреалу добио награду за режију за филм *Урнебесна историја*. На 36. Фестивалу југословенског филма 1989. године у Пули добио је “Златну арену” за филм *Сабирни центар*. Исте године је филм *Већ виђено* проглашен за најбољи филм у Мадриду. А, 1992. године у Сан Себастијану припала му је награда за режију за филм *Тишо и ја*. Награду за животно дело доделио му је жири Међународног филмског фестивала у Кливленду 2003.

У позоришту је присутан као редитељ и драмски писац. Његов драмски опус чине драме: *Турнеја*, *Говорна мана*, *Осма седница или Живој је сан*, *Пандорина кућица*, *Парови*, *Вила Сашино*, *Делиријум џирменс*. Добитник је Стеријине награде за најбољи текст савремене драме *Турнеја*, 1997. Режирао је комаде *Пазарни дан* А. Поповића, *Београдска триологија* Б. Србљановић, *Пандорина кућица*, *Делиријум џирменс*, *Осма седница или Живој је сан* и *Поморанџина кора* М. Пелевић, за коју је 2007. године на Фесивалу Југословенских Позоришта у Ужицу добио награду за најбољу режију.

Горан Марковић је редовни професор на Факултету Драмских Уметности у Београду и члан Европске филмске академије у Бриселу.

Горан МАРКОВИЋ

VILLA SACHINO

Позоришни комад у четири чина са епилогом

ЛИЦА:

FERDINAND CAULET

... ОБРЕНОВИЋ

ДРАГА МАШИН

КРАЉИЦА НАТАЛИЈА

КРАЉ МИЛАН

ДРАГУТИН ДИМИТРИЈЕВИЋ – АПИС

ЛАЗАР ПЕТРОВИЋ

МИНИСТАР

ЛЕОНИДА СОЛАРОВИЋ

БЕНЈАМИН (БАШТОВАЊ, МАИТРЕ D'HOTEL)

МАНСУРОВ

НАМЕСНИК РИСТИЋ

БОРЂЕ ГЕНЧИЋ

ЈОВАН МИШКОВИЋ

МИХАИЛО СРЕЂКОВИЋ

КЕЛНЕРИ, КУПАЧИ, ДВОРСКИ ОФИЦИРИ,
СВАТОВИ, ЗАВЕРЕНИЦИ

Ликови и догађаји у овом комаду су стварни, све остало је измишљотина. То ће рећи да се писац, на једној страни, држао историјских чињеница али се, на другој, није трудио да их прикаже у облику који историчари сматрају светињом. Штавише, аутор ове драме понекад је прилично произвољно третирао хронологију, свесно претумбавао места догађаја и личностима додавао особине за које нема ни једог научног доказа да су постојале.

Ако, зато, неко од *Виле Сашино* очекује историјску драму он ће бити прилично разочаран. Она неће моћи да послужи ни као образовно штиво нити ће унапредити наша сазнања о једном од најдраматичнијих периода српске историје. Већ видим стручњаке како се мрште над научним светогрђем, а чуваре националних митова како се ужасавају над срозавањем српских величина. Али шта је ту је. Изабрао сам овај пут после дуготрајног размишљања и не могу рећи како нисам свестан последица који ми овакав приступ може донети. Идеја водиља ми је, свакако, била да је уметничка истина важнија од фактичке. Бар у границама једног позоришног комада.

Уосталом, проблеме и моралне дилеме у вези са претварањем једног познатог историјског догађаја у уметничко дело, лепо је описао Џулијан Барнс у петом одељку своје књиге *Историја светиња у десет и по поглавља*, упоређујући чињенице у вези са бродоломом једне француске фрегате и сведочењем преживелих из 1816. године, са начином на који је то Жерико осликао у своме чувеном делу *Силав Медузе*, три године касније.

Такво становиште, у неку руку, заузима и “један филозофски образован грчки историчар, Херодот, који је рекао да задатак умног историчара није обично *historein*, што значи прикупљати податке и обавештавати о томе како се и где нешто догодило, већ *legein ta eonta*, то јест говорити оно што јесте, оно што уистину јесте”. (Михаило Ђурић).

У том смислу је коришћен и изванредни комад Милоша Црњанског *Конак*. Дакле, не као позоришни узор (такво опредељење би, свакако, мирисало на сумњиву позајмицу), него на исти начин као и остала фактографска грађа (*Влада Александра Обреновића* Слободана Јовановића, *Црна рука* Васе Казимировића или *Ајис* Дејвида Мекензија, на пример).

ПРВИ ЧИН

1. ПАЛАТА *QUEY D'ORSEILLE*. КАБИНЕТ МИНИСТРА РАТА

Освећен уским зраком светла, на проценијуму сјоји доктор Коле (Caulet).

КОЛЕ: Не спавам већ ноћима... Пред зору ми понекад успева да задремам али то не траје ни пола сата, сат... По ко зна који пут призивам ужасне догађаје и покушам да их поређам по неком сувислом реду... Али тешко ми је... Боже, како ми је тешко да пронађем почетак нити од које је састављено моје неразмрсиво клупко...

Сцена се расветли. Појави се Министар. Седне за тисаћи сјо, лејимично погледа некакве паице а затим пажљиво осмојри доктора. Овај сјоји војнички укочен.

МИНИСТАР: *Asseyez-vous, docteur Caulet.* Седите.
(Понуди доктора великом циђаром)
Стигло ми је из Гијане. Када сам први пут угледао ову ствар нисам веровао да се пуши. Али, да видите, и није тако лоше.

КОЛЕ: *Merci, monsieur le ministre, je ne fume pas.*

МИНИСТАР: Да... Реците, докторе, колико дуго сте у *Cameroun*?

КОЛЕ Од самог формирања болнице за тропске и инфективне болести у Дуали. На јесен ће бити деветнаест година.

МИНИСТАР: Тамо вам је и породица?

КОЛЕ: Жена ми је умрла непосредно после нашег доласка у Африку. Деце нисмо имали.

МИНИСТАР: Тако... Колико често долазите у домовину?

КОЛЕ: Последњи пут сам у Француској боравио пре осам година. Био сам на сахрани свога оца у *Ile de Sein*.

МИНИСТАР: Не навраћате баш често...

КОЛЕ: Исувише сам заокупљен обавезама у болници.

МИНИСТАР: Да. Имали сте свакако веома добре разлоге да се са места перспективног лекара у војној болници *Val de grâce* добровољно пријавите за стажисту у рупетини званој Дуала.

(Пауза)

Како било, вашим мукама је дошао крај. Премештени сте у Француску.

- КОЛЕ: Бојим се да би мој премештај стотине болесника платило животом.
- МИНИСТАР: Ваше ново радно место је за Француску далеко важније од неке афричке болнице у којој се лече црнци. Спремите се да сутра кренете у *Biarritz*. Радићете у вили *Sachino*. Бићете лични лекар краљице Наталије. Већ одавно држим у столу њен захтев за доделу дворског лекара.
- КОЛЕ: Ви се шалите! Ја сам или жртва интрига или најгори лекар у историји Француске када ме Министарство рата премешта из болнице којој сам посветио живот у летњиковац наке грчке бабе!
- МИНИСТАР: Српске краљице која је прогнана из своје домовине. И која, узгред, није никаква баба.
- КОЛЕ: Моја струка су тропске болести, ја нисам гинеколог.
- МИНИСТАР: Наравно. Али, ваш главни задатак би био, у ствари, да посматрате понашање краљичиног малолетног сина Александра, будућег српског краља...
- КОЛЕ: Да посматрам??? Да ли то значи да треба да се бавим...
- МИНИСТАР: Избегавајте непотребне изразе. Ви ћете нам преносити своје утиске о његовим односима са родитељима. Наиме, и његов отац, краљ Милан, такође је прогнан из Србије и борави у Француској. Тајно се састаје се са Александром. Углавном у Бјарицу, али ван виле пошто са краљицом Наталијом не говори. У току је бракоразводна парница...
- КОЛЕ: Господине министре, дозволите де се удаљим!
- МИНИСТАР: Не дозвољавам. Ви ћете и ослушнути разговоре које у Бјарицу обављају разни емисари из Србије која је подељена на сфере утицаја између Русије и Аустроугарске. Француска нема никаквог утицаја на ток историје у том делу Европе. На вама је да спасете интересе своје домовине.
- КОЛЕ: Господине министре, дозволите да вас подсетим на то да сам ја лекар који је положио заклетву која не подразумева...
- МИНИСТАР: Мајоре! Дозволите да ја вас нешто подсетим. Ви сте у Дуалу побегли са женом свога претпостављеног, пуковника Лорана...
- КОЛЕ: Она се развела и удала за мене...

- МИНИСТАР: Непосредно после самоубиства свог мужа, часног официра француске армије!
(Велика пауза. Коле тиешко дише)
Не желим да вас и његову смрт доводим у везу. Уосталом, ви сте скупо платили ту авантуру. Чин мајора на пристаје вашим способностима и преданости у служби коју обављате. Али, морате схватити: овога пута бежања нема. Нема више рупетине на крају света у коју се можете завити. Или ћете урадити оно што домовина од вас очекује или идете право у пензију.
- КОЛЕ: Зашто баш ја?
- МИНИСТАР: Ваши извештаји о понашању Немаца током побуне краља Њоје 1879., поготову ваши описи *de la brutalité de leurs méthodes*, су нам помогле да касније, када смо преузели Камерун, не поновимо исте грешке.
- КОЛЕ: Моја дужност је била да претпостављенима рапортирам о ситуацији око гарнизона...
- МИНИСТАР: Наравно. Али се одмах види да сте талентовани. Извештаји су вам пуни изваредних детаља које срећемо само код веома даровитих обавештајаца. То се не учи, са том способношћу се човек роди.
(Пауза)
И још због нечега ви сте идеална особа за ову мисију. Нико вас не познаје.

2. БАШТА ВИЛЕ САШИНО У БЈАРИЦУ

Башићован ошваре велика жвоздена враћа башиће виле Сашино и проушћа докћора Колеа који у руци носи прџљаџ. Док башићовану предаје кофер, Коле посмајра раскошну башићу, џуну еџзошћних биљака. Из унућрашњосћии виле доићу жласови, мешавина узвика и смеха. Поред Колеа промакну женска и мушка прџлика у дивљем пррку. Драџа Машин, леја жена од око шридесетак жодина, брани се од насрџаја седамнаестџождишњеџ младића, пресћолонаследника Александра Обреновића. Појављује се мајор Лазар Пећровић у парадној униформи срџске војске.

ПЕТРОВИЋ: *Docteur Caulet? Leur Majesté vous attend.* Наредила је да се сачека са ручком док ви не стигнете.

Драџа и Александар се џоново џојаве, пррчећи задихано. Обоје засћану пред Колеом као џаци ухваћени прџ дисциплинском прекрешију. Мајор Пећровић, правећи се да не прџмећује нишића, обраћа се младом Александру.

ПЕТРОВИЋ: Ваше Височанство, доктор Коле. Докторе. Његово Височанство престолонаследник Александар.

Коле се наклони и ђружи му руку али Александар њо не ђримерује, исувише је заузет ђвлачењем кошуље у ђанђалоне.

НАТАЛИЈА: Саша, буди пристојан!

Из дубине виле долази краљица Нађалија, жена која је има већ четирдесетак година али на којој се виде ђрагови изузетне лейђије.

ПЕТРОВИЋ: Њено Величанство, краљица Србије Наталија.

Коле се дубоко наклони.

КОЛЕ: Фердинанд Коле.

НАТАЛИЈА: Коначно, докторе! Чекамо вас цео дан. Пресвиснусмо од глади. Саша, госпођо Машин, идемо одмах за сто.

Седају за велики сђо који доминира бађђом.

НАТАЛИЈА: Докторе, да ли сте имали прилику да упознате моју дворску даму?

КОЛЕ: Не, нисам.

ДРАГА: Драга Машин, драго ми је...

Коле ђажљиво ђољледа зајађурену и задихану жену. Зађђим ђребађи ђољлед на младића. Са крађђком фризуром и наочарима чија су сочива изузетно дебела, Алексансар изгледа некако шађаво.

НАТАЛИЈА: Вила Сашино је сада цео мој свет. Немам више ни домовину, немам више ни сина, он долази да ме види, с мене па на уштап...

АЛЕКСАНДАР: Мама, поштеди нас...

НАТАЛИЈА: Извини Саша, прогнати краљицу тако што ћеш је ухапсили у четири ујутру, и то не кроз врата, него преко мердевина прислоњених уз прозор њене спаваће собе. То стварно личи само на Србе! Зато што је претходног дана, док су покушавали да ме спроведу на железничку станицу, народ, који ми је, листом одан, гађао жандармерију каменицама. Ови су одговорили ватром и том приликом убили и ранили неколико ђуди. Ето зашто!...*Sacha, tu t'écoutes?!*

АЛЕКСАНДАР: Да, мама, слушам, слушам!

НАТАЛИЈА: То је, Саша, све твој тата смислио. То мораш знати. И све то, замислите докторе, због неке Артемизе, жене његовог секретара?!

АЛЕКСАНДАР: Маман!

НАТАЛИЈА: Можда не говорим истину? Мајоре, јесам ли ја измислила да је краљ Милан највећи коцкар и женскарош у Европи?

ПЕТРОВИЋ: Ваше Величанство, ја стварно не знам...

НАТАЛИЈА: Не знате, не знате... Госпођо Машин, у тој хаљини, поштено говорећи, изгледате десет година млађа!

ДРАГА: *Votre Majesté, c'est une vieille robe...*

НАТАЛИЈА: Знам све ваше хаљине! Хоћу да кажем како тамно добро камуфлира вишак килограма.

ДРАГА: Дозволите, Величанство, да се удаљим. Не осећам се баш најбоље...

АЛЕКСАНДАР: Е, не може! Обећали сте, госпођо Машин, и имате да одржите обећање! Мама, молим те, реци *madame Machine* да мора са мном *à la Grande Plage*. Идем да обучем купаћи костим!

Александар дејинњасііо іочне да скакуће іо башиіи.

АЛЕКСАНДАР: *A l'océan!* Идемо на океан!

Наііалија, међуііим, не скида очи са Драђе. Ова сііоји и љуііиііо гледа у земљу.

НАТАЛИЈА: *D'accord, alors.* Идите и ви, госпођо Машин.

АЛЕКСАНДАР: *A l'océan!*

НАТАЛИЈА: И пазите да Саша не плива далеко! Саша, наравно, никакво купање после заласка сунца!

АЛЕКСАНДАР: Е, није него! А зелени зраци!

НАТАЛИЈА: Зелени зраци?

АЛЕКСАНДАР: Да, да, мама! Они се виде само на обали океана приликом заласка сунца. Ниси то знала?
(*Оіірчи*)

НАТАЛИЈА: *Allez, madame Machine.* Пожурите. Знате да Саша не воли да чека!

Окрене се и іође, у іролазу скоро додирнувши хаљином Наііалијино лице. Наііалија одушевљено гледа за њом.

НАТАЛИЈА: Каква жена... Господине Петровићу, да ли мој син у Београду имао прилику да упозна неку жену?

ПЕТРОВИЋ: Опростите, не разумем!

- НАТАЛИЈА: Не правите се наивни, мајоре! Не зову вас бадава “Лепи” Лаза. Разумете се ви и те како у ту раду.
- ПЕТРОВИЋ: Не знам, стварно...
- НАТАЛИЈА: *A propos*, одакле вам тај надимак?... Мени кажу како је Саша усамљен. Да није онако весео као кад сам ја била са њим.
- ПЕТРОВИЋ: Тачно. Престолонаследник је одвојен од света; једино друштво су му наставници и ми, дворски официри. Његов живот личи на живот у интернату, али без другова. Готово све време проводи у учењу. Никада нема мање од шест часова дневно.
- НАТАЛИЈА: Па, то је добро. То ми је мило да чујем. Мислите ли, докторе, да моме сину може шкодити мало флертовања са једном искусном женом каква је госпођа Машин?
- КОЛЕ: Бојим се, Величанство, да то не спада у домен моје струке...
- НАТАЛИЈА: За Драгу се по Београду свашта прича. Али то су гласине. У ствари, то је једна сиромашна удовица која се некако мора сналазити. Зар не, мајоре?
- ПЕТРОВИЋ: Ја не знам...
- НАТАЛИЈА: Знам да не знате! Да знате било шта били би сте врло брзо, ако не генерал, онда барем пуковник.
(*Колеу*)
Ви се докторе нисте још ни распаковали. Чека вас соба која можда није најбоља у вили, али свакако има најлепши видик. Отпратићу вас.

3. GRAND PLAGЕ У БЈАРИЦУ

*До Колеа дошрчи Драга, праћена групом младих људи у кућаћим ко-
сћимима.*

ДРАГА : Јесте ли га видели?! Нестао је! Нема га!

КОЛЕ: Кога? Шта се десило?

ДРАГА: Боже, убићу се ако му се нешто догоди!...

Ошрчи, праћена кућачима, ка океану. Свешћосни снћ издвоју Колеа.

КОЛЕ: Изгледа да је, привучен такозваним “Зеленим зрацима”, младић отишао предалеко. Мени је то било смешно, та његова опседнутост неком сумњивом природном појавом чије постојање нико није мога да потврди. Колико сам схватао, локални хотелијери су измишљотину на-

мерно ширили, мистификујући Бјариц као некакво посебно место, различито од осталих летовалишта на *Cote Basque...*

Пуно свејло. Драга и сјасиоци на рукама доносе беживојно Александрово шело.

ДРАГА: Докторе! За име божје, учините нешто!

Коле скине сако, клекне поред ушћољеника. Покушава да испумпа шечности из његових љућа.

ДРАГА: Страшно! Седамнаест година има!

Коле диже и сјуштиа младићеве беживојне руке. Из Александрових усћа наједном излети млаз воде.

ДРАГА : Јесте ли видели?! Избацио је воду! Жив је!

Драга се наједном баца на Колеа и одзурне га. Узме у руке Александрову главу и почне да му даје вешићачко дисање "усћа на усћа". Александар почне да кркла. Драга му поново даје вешићачко дисање. Александар је одједном зајрли.

АЛЕКСАНДАР: Вештачко дисање, хоћу вештачко дисање!

ДРАГА: Ваше Величанство! Саша!

Вешићачко дисање прерасија у дуљачки пољубац. Она се ошрдне из његовог зајрљаја и, пошћуно помејена, погледа у Колеа.

ДРАГА: Докторе, десило се чудо! Света Петка! То је једна наша чудотворка, она га је вратила у живот...

Направи покрећ као да ће усћаи али је Александар поново привуче себи и сјасно пољуби. Драга овога пошћа шај пољубац оберучке прихваћа. Почину да се као помахнијали ваљају по ћеску Велике љлаже. Она наједном скочи.

ДРАГА: Идемо да јој запалимо свећу!

АЛЕКСАНДАР: Идемо! *Bravo*, Света Петка!

Она и Александар ошрче. На сцени ошћане Коле.

КОЛЕ: Од свих инфекција, љубавна поама најјаче напада човека. Маларија, па чак и колера много спорије напредују од пожара који изазива непажљиво руковање отвореном ватром коју људи називају – љубав. Када букне, ту више нема заустављања. Што је најгоре, она се јавља у сасвим непредвидивим околностима, међу људима за које бисте се заклели да једно са другим немају ничег заједничког. Никаквог реда, смисла и логике нема у хаосу који страст тако изнанада изазива...

4. БАШТА ВИЛЕ САШИНО

Коле седи за великим њроседом у башти и иси́сује нервозним њокрејима неши́о на њаи́ру. Приђе му Башти́ован.

БАШТОВАН: Докторе. Његово Величанство краљ Милан би желело да са вама размени неколико речи.

Код улаза у башти́у се њојави Краљ Милан. Он је у њраји́њи омање сви́је келнера који носе њосуду са хлађеним шампањцем и кристалне чаше. Коле се наклони са њоши́овањем.

КОЛЕ: Доктор Фердинанд Коле.

МИЛАН: Да ли сте за једну чашцу?
(Коле учии́иво одбије)
Merci. Ce sera tout.

Ово је било уи́уђено келнерима и башти́овану који се дискрејино њовуку. Милан надмено осмојри́и Колеа.

МИЛАН: Ви сте, како дознајем, додељени мојој бившој жени као лични лекар.

КОЛЕ: Да, могло би се то тако назвати.

МИЛАН: Где сте раније били са службом?

КОЛЕ: Имам приватну ординацију у Паризу.

МИЛАН: Не знам да ли вам је познато, Актом о протеривању Наталији је забрањено да виђа Александра.

КОЛЕ: Није ми познато.

МИЛАН: Испоставило се, на жалост, да се то односи само на Србију. Овде, ја немам начина да је спречим да га сређе.

КОЛЕ: Величанство, зашто бисте то чинили?

МИЛАН: Ко каже да то уопште желим? Незгода је што моја бивша супруга у Француској има исувише добрих веза које јој омогуђују да она мене спречи да виђам свога сина.

КОЛЕ: Зар га не срећете тамо, код вас?

МИЛАН: Не знате? И мени је повратак у Србију онемогуђен.

КОЛЕ: Опростите, не знам..

- МИЛАН: Не ради се о прогонству, као у случају моје бивше. Морао сам, због неких дуговања по Европи, да са владом у Београду потпишем неку врсту уговора којом се моји дугови намирују али сам се, за узврат, обавезао да се више нећу враћати у Србију. Срамно, зар не?
- КОЛЕ: Ваше Величанство, каква је у свему овоме моја улога? Зашто сте желели да ме видите?
- МИЛАН: Омогућите ми да сретнем Александра.
- КОЛЕ: Али, како ја...
- МИЛАН: Ово вас молим као отац, не као краљ.
Окрене се и да знак свијти кленера који се моменћално појаве. Покрећом покаже да му насћу шиће.
- МИЛАН: Још нешто. У Србији се свака жеља краља Милана сматра светињом. Овде, међутим, то важи само за молбе. Сигурни сте да нећете једну чашу?
- Коле сћоји без речи и жледа жа. Милан се нагло окрене и, праћен свићом кленера, несћане. Башћован се појави из сенке.*
- КОЛЕ: Где се овде налази пошта?
- БАШТОВАН: Само низ пут, не можете је промашити.
Коле климне жлавом и крене ка унућраићносћи башћие.
- БАШТОВАН: Докторе! Ако хоћете, ја могу да вам однесем писмо.
- КОЛЕ: Нема потребе, хоћу да обиђем околину.
- БАШТОВАН: Далеко је, тешко ћете пешице...
- КОЛЕ: Не брините се, имам кондиције.
- БАШТОВАН: У мојим рукама ће ваше писмо стићи на право место и брже и сигурније.
Коле најзад схваћи да у својој мисији има помагача. Преда писмо башћовану и склонио се у сенку јер је пред враћа Драге дошао Александар.
- АЛЕКСАНДАР: Само тренутак, госпођо Машин! Отворите само на час!
- ДРАГА: Ваше Височанство, идите у своју собу...
- АЛЕКСАНДАР: Драга, морам са вама да разговарам...
- ДРАГА: Сутра, Височанство, сутра ћемо разговарати...
- АЛЕКСАНДАР: Не. Сада! Хитно је...
- НАТАЛИЈА: Саша!
(Са другож краја башћие, у сћаваћици, долази Александрова мајка)
Како те није срамота! Шта у ово доба радиш на вратима једне жене!

АЛЕКСАНДАР: Али, мама...

НАТАЛИЈА: Не тиче ме се! У кревет!

АЛЕКСАНДАР: Само сам хтео...

НАТАЛИЈА: У кревет, рекла сам!

Младић се окрене и покуњено оде ка својој унутрашњој виле. Наталија сачека да овај оде и закуца на Драгина вратица.

НАТАЛИЈА: Ја сам. Отвори.

Вратица се отворе и на њима се, у прозирној сиваваћици, појави Драга.

ДРАГА: Ја не знам шта више да радим...

НАТАЛИЈА: Знаш ти добро шта радиш. Рекла сам ти да немам ништа против да се позабавиш мојим сином, али до извесних граница. Не преко тога!

ДРАГА: Знам, али он је тако...

НАТАЛИЈА: Не прави се наивном! Излазила си ти на крај и са тежим случајевима.

Драга сагне љаву приворно. Наталија је љеда ужареним погледом.

НАТАЛИЈА: Шта, зар ме нећеш да ме пустиш унутра?

ДРАГА: Ја не знам...

НАТАЛИЈА: Склони се са врата!

Драга се послушно уклони са вратица и Наталија уђе брзо у њену собу.

5. БАШТА ВИЛЕ САШИНО

Коле испуцаје извештај. Сав задихан, са леђа му приђе Александар. Коле се пргне, за тренућак помисливши да је откривен.

АЛЕКСАНДАР: Састао сам се татом. Мама је полудела када је чула и запретила је да ће ме послати првим возом за Београд. Хтео бих да разговарам нешто са вама... Да ли могу имати поверења?

КОЛЕ: Наравно. Све што кажете остаће само између нас двојце.

АЛЕКСАНДАР: Одлично! Ви сте, докторе, свакако приметили да су се између мене и госпође Машин развила врло снажна осећања.

КОЛЕ: Да, приметио сам Вашу наклоност...

АЛЕКСАНДАР: Она ме воли! И ја њу волим! И бићемо заједно до смрти!

- КОЛЕ: Не сумњам у снагу ваших осећања Али живот је јако дуг и многе ствари које нам се у једном тренутку чине...
- АЛЕКСАНДАР: Варате се, докторе! Постоје ствари које су вечне. Уосталом, тата се слаже са мном.
- КОЛЕ: Његово Величанство одобрава вашу везу?
- АЛЕКСАНДАР: Да! И помоћи ће ми да госпођу Машин доведем у Конак.
- КОЛЕ: Колико знам, краљ не може натраг у Србију.
- АЛЕКСАНДАР: Да, али зато ћу ја да изведем војни преврат и да га доведем у Београд! Е, ово већ нисам смео да вам кажем...
- Пауза. Коле насипоји да њрикрије значај онога што је чуо.*
- КОЛЕ: Ваше Височанство ће извести преврат?
- АЛЕКСАНДАР: Да. Прави. Тата ће ми објаснити како се то ради.
- КОЛЕ: Његово Величанство ће вам дати инструкције како да изведете пуч?
- АЛЕКСАНДАР: Да! Каже да је то код нас врло лако.
- У шом њренушкy са другоџ краја башиџе зачује Наталијин смех.*
- НАТАЛИЈА: Па шта ако се десило “оно најгоре”! Није ти први пут!
- Александар њокаже Колеу “џссџ” и несџане њрема вили. Коле се њовуче у мрак. Враџа Драџиноџ дела виле се оџворе и на њима се њојави Драџа, овоџа њуџа њракџично џола.*
- ДРАГА: Јесте. У томе је ствар.
- НАТАЛИЈА: Шта? Не разумем.
- ДРАГА: Боже, како то да објасним...
- НАТАЛИЈА: Све ми је јасно. Ништа не мораш да ми објашњаваш.
- ДРАГА: Није то што мислиш!
- НАТАЛИЈА: Како? Ипак није дошло до “најгоре”?
- Насмеје се, у њокушају да сџвар олакша. Драџа је зџраби, обливена сузама.*
- ДРАГА: Јесте, десило се... Але не ради се о томе!
- НАТАЛИЈА: Него о чему?
- ДРАГА: Ја се ни са својим мужем нисам осећала као... жена. Ово је први пут да ја...
- НАТАЛИЈА: О чему ти говориш!? Не заборави да те познајем као свој џеп и престани да изиграваш невинашце!
- ДРАГА: *Natalie*, слушај ме. Док ме је Саша љубио, вратио ми је веру у... мене саму.

НАТАЛИЈА: Ето видиш! Лепо сам те упозорила да постоје границе до којих се иде!

ДРАГА: По први пут не могу да се контролишем. Покушавам али не успевам...

НАТАЛИЈА: Доста! Шта је било било је... Госпођо Машин, мој син ће колико сутра напустити Бјариц а ви ћете обећати да га до тада нећете видети. Ни једну једину секунду!

ДРАГА: Не могу да обећам да га нећу виђати.

Најталија замахне да је ошамари али застџане у пола покреиџа. Драга се окрене и пође низ башиџу.

НАТАЛИЈА: Боже! Ето, како ме кажњаваш!

Најталија сџоји сломљена неколико иџренуџака џа крене ка вили. Коле изађе из своџ заклона али се поџ иџренуџика башиџованова рука сџусџи на њеџово раме.

БАШТОВАН: Ако имате хитне поште, постоји начин да она стигне до Париза још колико ноћас.

Свеџло се сузи на Колеа.

КОЛЕ: Испрађај је био отужно свечан, са оркестром који у Бјарицу служи у парадне сврхе и високим званичницима улива утисак тобоже посебног значаја...

6. БАШТА ВИЛЕ САШИНО

До нас доџиру звуци марша. На Александровом исџрађају су, поред иџресџолонаследника, Најталија, Коле, Лазар Пеџровић и башиџован.

НАТАЛИЈА: Саша, у сваком случају, сада је најважније да се вратиш учењу.

Без речи, Александар иџриђе Колеу.

АЛЕКСАНДАР: Била ми је част да вас упознам, докторе.

КОЛЕ: Мени, наравно, још већа.

АЛЕКСАНДАР: Хоћете ли да ми учините једну услугу?

КОЛЕ: Наравно, шта треба...

Александар му у руку иџуџине једно иџсмо.

АЛЕКСАНДАР: Сигуран сам да ће стићи у праве руке.

Коле га брзо сакрије иза леђа. Башићован нишића није приметио. Александар се окрене мајци и погледа је леденим погледом који више уошћене није дечачки.

АЛЕКСАНДАР *Adieu, maman...*

НАТАЛИЈА Саша, ти знаш колико те мама воли и да ти жели само добро. Знам да ти није лако самоме тамо у Конаку. Али, доћи ће дан када ћеш постати краљ и мама ће се поново вратити кући. *N'oublie pas ça, Sacha!...*

Александар је брзо и крајње формално пољуби и крене. За њим и мајор Пејровић. Наталија пође неколико корака за фијакером а онда засијане, њик уз Колеа.

НАТАЛИЈА: Оде... Имам неки ужасни предосећај, докторе, да га више никада нећу видети. Знам да је то глупо, али бојим се...

Краљица се окрене и оде у унутрашњоси башиће виле. Остави сам, Коле почне да грозничаво да исписује нешто у малу свеицицу. Појави се Драга, носи њу њорбу.

ДРАГА: Докторе, мислите ли да зелени зраци стварно постоје?

КОЛЕ: Молим?

ДРАГА: Оно о чему је Саша стално говорио. Та наводна појава на океану.

КОЛЕ: Не знам за нешто тако.

ДРАГА: Наравно, то је он чуо од некога. Или измислио... За-
каснићу.

КОЛЕ: Одлазите?

ДРАГА: Хватам вечерњи воз за Париз. Величанство ме је отпу-
стило. После ћу да видим шта ћу.

(Пауза)

Видите, докторе, за мене сви, укључујући и Њено Вели-
чанство, мисле како сам ја то са Сашом урадила тако... из
рачуна. И ви тако сматрате, зар не?

КОЛЕ: Немам о томе било какво мишљење.

ДРАГА: У реду, можда је у почетку све било тако, некако неоз-
биљно. Али, када се десило оно на плажи...

КОЛЕ: Ви сте Његовом Величанству спасили живот.

ДРАГА: Не, он је мени. Мислите да жена у мојим годинама и моје
прошлости сме да буде вољена и да воли?

КОЛЕ: Свако има права на љубав.

ДРАГА: Хвала вам, докторе...

Драга крене.

КОЛЕ: Срећан пут... Чекајте! Умало да заборавим! Ово је за вас.

Пружи јој Александрово писмо.

ДРАГА: *Merci, docteur!* Хвала вам до неба!

Ојрчи, сва оијена. Из унуџраињосџи виле се одједном зачује некакво јечање.

НАТАЛИЈА Нећууууу!!!... Не могу!!!...

Бауљајући кроз баиџу, џојављује се Наџалија.

НАТАЛИЈА: Нећу сама да живим!!!

Коле ојрчи из своје лекарске џорбе извади маску за еџер. Наџоџи је џечноиџу из мале флаиџе и џрислони је на Наџалијино лице.

КОЛЕ: Биће вам боље од овог. Почеће да делује за неколико тренутака.

НАТАЛИЈА: Морате да одете у Београд и спасете Сашу од његовог оца и ове жене... Платићу колико кошта. Докторе Коле, ја сам богата жена...

КОЛЕ: Пустите новац. Како ја могу било кога да спасем?

Наџалија џешко џовори, џод дејсџвом еџера заџлиће језиком.

НАТАЛИЈА: Живот мога детета је у вашим рукама... Преклињем вас... Не, заклињем вас...

Свеџло на Колеа.

КОЛЕ: Срби су веома, веома чудан народ. Није било потребе да их уходим, они су сами долазили и поверавали ми се. Шта више, на мене су сви просто насртали са својим узаврелим страстима, очекујући да ја решим њихове проблеме. И – шта ми је остало да у тој ситуацији радим? Пребројавао сам пољупце и бавио се женским сузама и раскопчаним стезницима...

ДРУГИ ЧИН

7. ПАЛАТА *QUEY D'ORSEILLE*. КАБИНЕТ МИНИСТРА РАТА

Министар њали велики њомѡус и удахне дим са задовољсѡвом.

МИНИСТАР: Ове су још боље. Праве их на Куби. То је острво које обавезно морате обићи. Сигурни сте да нећете да запалите једну?

(Коле сѡјоји мирно и ѡуѡи)

Дакле, она инсистира да одете у Београд?

КОЛЕ: Како је то неизводљиво, мислим да је сазрео тренутак да завршимо са свим овим...

МИНИСТАР: Да завршимо? Па, ми тек почињемо. Знате ли шта, према последњим информацијама, планира ваш Александар?

КОЛЕ: Мој Александар?

МИНИСТАР: Да изврши војни преврат!

КОЛЕ: Ја сам вас о томе, ако се сећате, известио, после разговора који сам имао са принцом. Ја не верујем у то. То су планови његовог оца које тај дечак једноставно није у стању да реализује.

МИНИСТАР: Варате се! Краљ Милан је већ неколико дана у Србији. Тајно је прешао границу код места које се зове...

(Министар ѡогледа у ѡаѡице ѡред собом)

Shavas, или *Shabaz*... и већ увелико ради на припреми пуча. Мислим да је неопходно да испуните краљичин захтев.

КОЛЕ: Пардон???

МИНИСТАР: Треба да одете у Београд.

КОЛЕ: Да га спречим да изврши пуч?

МИНИСТАР: Ко каже да треба да га спречавате?

КОЛЕ: Стварно не разумем.

МИНИСТАР: Ми немамо ништа против тога да се намесници, који су јасно показали своје симпатије према Аустрији, склоне са положаја који заузимају. Ви треба, једноставно, да budete уз Александра када ствари почну да се... одвијају. Главу горе. Већ сте доказали да се одлично сналазите на новом задатку. Сада треба да покажете како Француска од вас може очекивати оно главно... Јесте ли сигурни да нећете да запалите једну?

8. "АРАПСКА ЂОШКА" У СТАРОМ ДВОРУ

Просјорија представља део Старог двора који је уређен у источњачком стилу и служи као салон за пушење. Враћа, која су тренућно затворена, воде у велику тирезарију намешћену у бечком стилу. Намесник Ристић, старији човек у фраку, сав обливен знојем, клечи на коленима на сред салона. Он је ушој пози јер мајор Петровић држи уперен револвер у његов пошљак. Враћа тирезарије се са тиреском отворе и на њима се појави Александар.

АЛЕКСАНДАР: Је ли потписао?

ПЕТРОВИЋ: Није, Ваше Величанство.

АЛЕКСАНДАР: Потписаће, потписаће...

РИСТИЋ: Ваше Височанство, ви не знате шта чините! По уставу, ми намесници ћемо вам предати власт чим постанете пунолетни, а то значи за годину и...

Александар извади огромни, златни цени саџи и упиљи се, онако крајковид, у њега.

АЛЕКСАНДАР: Господине Ристићу, дајем вам још сат и... седамнаест минута. Толико је преостало до другог априла. После тога више нема првоаприлских шала и почињу озбиљне ствари. Петровићу, колико је на твојој Докси?

ПЕТРОВИЋ: Петнаест до једанаест, Ваше Величанство.

АЛЕКСАНДАР: Видите, Ристићу, по Петровићевом сату вам је остало још два минута мање.

РИСТИЋ: Али, Ваше Величанство...

Александар се закикоће дејињасто и једноставно се окрене и изађе из просјорије.

РИСТИЋ: Мајоре, схватите. Ако је престолонаследник доиста узео ствари у своје руке, онда намесништво више не постоји па нема ни разлога да положи оставку. Је ли тако?

ПЕТРОВИЋ: Господине Ристићу, мене интересује само потпис на папиру који је испред вас. Остало ви са Његовим Величанством....

РИСТИЋ: Лазо, како не разумете?! Ако је краљ још увек под намесништвом, онда ми не можемо дати оставку малолетном краљу, него Скупштини која је надлежна да изабере нове намеснике...

ПЕТРОВИЋ: Сат и четири минута.

РИСТИЋ: Шта ја имам од тога што сам намесник? Само муку и бруку. Али ја не могу, немам права да ставим потпис на нешто што ће Србију одвести у пропаст...

Враћа ипривезарије се поново отворе и на њима се појави Александар.

АЛЕКСАНДАР: Белимарковић и Богићевић су потписали. Лазо, шта каже Докса?

ПЕТРОВИЋ: Тачно сат. Не, бога ми, педесет девет минута.

АЛЕКСАНДАР: Ја сад идем да обиђем касарне. У коњичком пуку ме чека Љуба Христић. После идем до мајора Рашића, у под-официрску школу. Не знам да ли ћу се вратити до поноћи. Ако време истекне а намесник на потпише, теби је знати шта чинити.

ПЕТРОВИЋ: Разумем, Ваше Величанство!

РИСТИЋ: Ваше Величанство! Само минут!

Александар, који није ни погледао Ристића, коракне у проспорију и извади свој златни часовник. Гледа у њега.

АЛЕКСАНДАР: Слушам.

РИСТИЋ: Могу ли, пре него потпишем, да свратим кући?

АЛЕКСАНДАР: Може. Али не препоручујем. Кућа вам је опкољена. Војска има наређење да пуца у сваког ко покуша да у њу уђе или из ње изађе.

Запањен, Ристић покуша да устане али га Петровићев револвер враћа у понижавајући положај у коме се од почетка налази.

РИСТИЋ: Али, како мислите, Величанство, да владате кад још нисте пунолетни?

АЛЕКСАНДАР У свим установама, војним гарнизонима и школама се управо чита одлука о моме пунолетству.

РИСТИЋ: Ко ће вас признати, која држава ће пристати да са вама разговара?

АЛЕКСАНДАР То је готово. Ја сам, од пре неколико минута, дакле, и званично пунолетан!

РИСТИЋ: Али ви немате...

АЛЕКСАНДАР Купите сутра Мали Журнал па прочитајте да ли сам пунолетан или нисам. Минут је истекао.

Окрене се и пође. Пошћуно сломљен, Ристић скоро јакне.

РИСТИЋ: Величанство!... Чекајте.

Александар се заустави на вратима трпезарије. Ристић устане, држећи се са болом за колена. приђе малом сточићу и брзо стави потпис на папир.

АЛЕКСАНДАР То би било то. Слободни сте, господине Ристићу.

РИСТИЋ: Како сте сломили Белимарковића и Богићевића?

АЛЕКСАНДАР Ко каже да сам их ломио? Међутим, сада, када виде да сте ви потписали, потписаће и они. Једноставно, зар не?

Зацерека се прилично хистерично.

РИСТИЋ: Па, рекли сте... Како сте могли да...

АЛЕКСАНДАР Апри-ли-ли-ли-ли!

Ристић загледа још тренућак заињено ја излећи из проспорије. Александар нагло промени расположење и постане смртно озбиљан.

АЛЕКСАНДАР: Лазо, када уђем у трпезарију ти викни: "Живео краљ!" и одмах потури Ристићев потпис под нос оној двојци. Јеси ли разумео?

ПЕТРОВИЋ: Разумео, Ваше Величанство!

АЛЕКСАНДАР: И још нешто. После Београдског гарнизона идем у градску управу. Рачунам да ћу пре зоре поново бити у Копаону. Дотле, имаш да пронађеш и доведеш госпођу Машин.

ПЕТРОВИЋ: Како да је у ово доба нађем?...

АЛЕКСАНДАР: Како знаш и умеш!

петровић: Разумем, Величанство...

Крену ка трпезарији. Петровић нагло отвори врати. Намесници и официри их загледају.

ПЕТРОВИЋ: Живео краљ!

СВИ: Живео краљ!

9. “АПРИЛСКА СОБА” У СТАРОМ ДВОРУ

За разлику од претходног, овај део Конака је уређен европејски, са венецијанским жалузинама на прозорима и брокним завесама око њих. У једном углу просјорије стоји и зледа кроз прозор Драга. Обучена је врло скромно, скоро сиротињски. Велика вратица се отворе и на њима се појави ливрејисани Maitre d'hotel. Луђи шри пуца палицом о под.

МАИТРЕ

D'HOTEL: Његово Величанство Краљ Србије Александар Обреновић!

Александар, обучен као у претходној сцени, уђе и погледа Драгу. Крене ка њој и она ка њему. Драга се заустави и поклони му се.

ДРАГА: Величанство...

Александар је ухватио за руке. Гледа је је из непосредне близине.

АЛЕКСАНДАР: Драга...

ДРАГА: Тако сам се препала када ми је мајор бануо у кућу!
Помислих: одох ја под лед...

Александар се закикоће.

АЛЕКСАНДАР: Нисам могао да дочекам ово јутро без тебе.

Она извуче своје руке из његових и нерасположено прошепта просјоријом.

ДРАГА: Ваше Величанство...

АЛЕКСАНДАР: Саша. Када смо у четири ока, зови ме Саша.

ДРАГА: Не знам. Не могу.

АЛЕКСАНДАР: Зашто? Ево, ја ћу тебе да зовем *Chérie*. Могу?

ДРАГА: Не знам, стварно. Ти сада краљ...

АЛЕКСАНДАР: Само када смо насамо, молим те. Када су око нас људи, слободно ми говори Ваше Величанство а ја ћу теби госпођо. Важи?

ДРАГА: Саша...

АЛЕКСАНДАР: Тако је! Браво, *Chérie!*

ДРАГА: Ти си тако млад. Такорећи дете...

АЛЕКСАНДАР: Од данас сам пунолетан! Не верујеш? Купи Мали Журнал!

ДРАГА: Ти се играш. А ја сам толико... намучена да стварно немам снаге да будем твоја играчка.

АЛЕКСАНДАР: Ја се не играм!

- ДРАГА: Немам више времена.
Направи њокрећ као да ће изаћи из собе. Александар скочи и њриђе јој. Гледа је нејремице, из близине.
- АЛЕКСАНДАР: *Chérie, je t'en pris!* Моја осећања су... права. Једина.
- ДРАГА: Проћи ће те, Саша! Цео живот је пред тобом. Заборавићеш ме првом приликом. Упознаћеш младе, лепе, племените жене...
- АЛЕКСАНДАР: Мени не треба ни једна друга! Сада сам краљ! Радићу само оно што од мене буде тражило моје срце.
- ДРАГА: Али, Саша, драги мој, мисли мало и на мене. Шта ће бити када ме се заситиш? За месец, два, пет? Цео Београд ће се са мном спрдати.
- АЛЕКСАНДАР: Никада. Никада те нећу напустити.
Пољуби је изненада. Она се не ојцире, само сјусјии руке низ њело, на њравивши њокрећ као да ће се онесвесјии. Када Александар ѡресјиане да је љуби, она се зајиешура. Једва осјиане на нојама.
- АЛЕКСАНДАР: Бићеш моја краљица!
- ДРАГА: Сада је стварно доста! Претерали сте, Ваше Величанство!
Крене да изађе из ѡросјорије али јој Александар ѡрејречи ѡуј код врајиа.
- АЛЕКСАНДАР: Стани!
Врајиа се ојворе и на њима се ѡјави забринујии Maitre d'hotel.
- АЛЕКСАНДАР: Изађи напоље!
Maitre d'hotel се дискрејино ѡовуче. Александар обухвајии Драгу око сјрука и ѡогледа је заљубљено.
- АЛЕКСАНДАР: Драга... Обећај ми да ћеш бити моја жена..
- ДРАГА: Не долази у обзир! То је лудост!
- АЛЕКСАНДАР: Зашто?
- ДРАГА: Зато што... што је то ван памети. Ко сам ја? Удовица на сумњивом гласу. Старија дванаест година од тебе.
- АЛЕКСАНДАР: Па – шта?
- ДРАГА: Краљеви се жене принцезама а не маторим женама које гледају како да прехране породицу!
- АЛЕКСАНДАР: Па – шта?
- ДРАГА: Отац ми је завршио у лудници. То зна читав Београд!
- АЛЕКСАНДАР: Па – шта?

Пауза. Она му њриђе и њогледа ѓа њажљиво, из близине.

ДРАГА: Саша, драги дечаче... Ја не могу да вам донесем у мираз ништа осим несреће.

Она сѡисне усне од немоћи. Једва суздржи излив беса.

ДРАГА: Ваше Величанство, дозволите да се удаљим.

АЛЕКСАНДАР: Драга... Волим те.

Драѓа њочиње ѡихо да ѡлаче, скоро да цвили.

ДРАГА: Молим те, Саша, пусти ме док још има времена. Не гурај нас у пропаст...

Александар се удаљи корак од ње и њогледа је озбиљно.

АЛЕКСАНДАР: Да ли је то ваша последња реч, госпођо?

ДРАГА: Јесте.

Ридајући, она излеии из собе. После неколико ѡренуиака се ѡјави Maitre d'hotel.

МАITRE

D'HOTEL: Да ли Величанство жели да му се расприми постеља?

Александар не одговара, уиону је у неко мрачно расиоложење. Maitre d'hotel крене да изађе али ѓа Александар ѡкреиом руке заустави.

АЛЕКСАНДАР: *Venjamin*, да ли се сећаш како је ишла она руска романса коју ми је мати певала пред спавање? Нешто као: ... Ла... лааааа... ла...

Покушава да оијева неку руску ѡесмицу.

МАITRE

D'HOTEL: Жалим, Величанство. Са слухом стојим веома слабо...

АЛЕКСАНДАР: Ла... лааааа... ла... Није ни важно... Па, могао бих у кревет. *Dit, donc*, саставио сам 48 сати без спавања.

Крене ка другом крају ѡросиорије. Maitre d'hotel луии дланом о длан и два лакеја ѡрођу ужурбано за краљем.

МАITRE

D'HOTEL: Величанство! Допутовао је доктор Коле из Париза. Када бисте могли да га примите?

АЛЕКСАНДАР: Стигао твој Француз? То је прва добра новост овога јутра. Изузимајући, наравно, ону да сам постао краљ. Па, не знам. Закажи му... закажи му... кад хоћеш.

Зевајући несѡане са сцене.

10. “ИСТОЧЊАЧКИ САЛОН” У СТАРОМ ДВОРУ

Просјор пријада краљу Милану; он се у њему, по јеси, понаша као код куће. Доминирају два оријентална ошмана. На једном лежи и из нарџиле пиши краљ Милан. Александар нервозно пиши пошто-овамо.

МИЛАН: Да се жениш? Да није мало рано?

АЛЕКСАНДАР: Није рано, тата!

МИЛАН: Можда си у праву. Видиш каква су времена. Један метак и династија остаде без наследника. А јеси ли имао некога у виду?

АЛЕКСАНДАР: Јесам.

МИЛАН: Аха... Ја сам мислио да младу треба да тражимо у Немачкој. Ономад у Карлсбаду сам разговарао са грофом Глуховским, Аустро-угарским министром иностраних дела, и он ми је натукнуо како је Франц Јозеф заинтересован да се принцеза *Aleksandra von Shaumburg Lippe* уда за неког из ових крајева.

АЛЕКСАНДАР: Ја сам се одлучио, тата!

МИЛАН: Стварно? А за кога? Баш ме интересује.

АЛЕКСАНДАР: За госпођу Машин...

Александар је ово изговорио са много проблема. Очељедно је да га очев ауторишети веома инхибира. Милан, не узбуђујући се много, усипане са ошмана.

МИЛАН: Саша... она није за тебе.

АЛЕКСАНДАР: Откуд ти знаш ко је за мене?!

МИЛАН: Она је... она је... “лака женска”.

АЛЕКСАНДАР: Она је дружбеница моје мајке!

МИЛАН: Њу људи одводе у постељу за новац и поклоне.

АЛЕКСАНДАР: То није истина!!!

МИЛАН: Два министра, три генерала и шеф полиције су ми то потврдили. Наш рођак, чика Миле Константиновић, рекао ми је да је Драгу имао за – 10 динара!

Александар шешко дише. Милан га покровишелски помилује по рамену.

МИЛАН: Добро, пусти сад то, Саша. Ако ти она свиђа, ти се, брате, лепо забави. Али немој одмах да је жениш.

На врашима се појави Maitre d'hotel. Дискрејно се накашље.

МИЛАН: Шта је било, Бенжамине? Не видиш да Његово Величанство и ја разговарамо?

MAITRE

D'HOTEL: Оппростите, Ваше Височанство, стигао је доктор Коле...

МИЛАН: Па – шта?! Нека чека.

АЛЕКСАНДАР: Ја сам га, тата, позвао. Већ три дана чека на аудијенцију.

МИЛАН: Тако? Уведи га, онда. Да видимо шта Француз уопште ради овде.

Maitre d'hotel се наклони и изађе а у њосџорији се ускоро нађе докџор Коле. Наклони се дубоко.

КОЛЕ: Ваше Величанство.

Тоџ џренуџка се одиџра неџиџо значајно. Милан најрави искорак, као да се џоздрав односио на џеџа, али Коле мирно џрође џоред бившеџ краља и дође до Александра, остџавивџи Милана да “виси”.

АЛЕКСАНДАР: Докторе, драго ми је да вас видим! Како сте путовали?

КОЛЕ: Оријент експрес је линија пуна изненађења. Две пљачке, једно искакање из шина и туце, назовимо их “необичним догађајима”...

Окрене се ка Милану и најзад џа удосџоји џоклоном.

КОЛЕ: Екселеницију.

Милан делује уврђено, збоџ друџоџ месџа које заузима на Колеовој ранџ листџи џриорџиџиџа.

МИЛАН: Између балканских пљачкароша и француских хотелијера влада мртва трка око тога ко је већи зликовац.

КОЛЕ: Ја бих предност дао мојим сународницима. Нико не краде тако безочно као Французи!

МИЛАН: Слажем се. Што већа цивилизација, то веће лопурде!

Сви се насмеју и џензија која је до џада владала одједном несџане.

АЛЕКСАНДАР: Знате ли шта овде има новог?

КОЛЕ: Не знам, Ваше Величанство.

АЛЕКСАНДАР: Ново је да се женим!

КОЛЕ: Фантастично! А са ким?

АЛЕКСАНДАР: То још не знамо. Тата ми тражи вереницу.

КОЛЕ: Дивно. Не знам особу са више изванредних познанстава од ексцеленције.

АЛЕКСАНДАР: Да. Управо се спрема на пут. Када крећеш, тата?

- МИЛАН: Ја? Где?
- АЛЕКСАНДАР: Па, у Карлсбад. Рекао си да имаш договор са грофом Глуховским. Зар не?
- МИЛАН: Па, ускоро. Чим завршим послове око организације војске.
- АЛЕКСАНДАР: Што пре! Што пре, то боље. Како си рекао? “Један метак и династија оде дођавола”! Је ли тако?
- МИЛАН: Тако је...
- АЛЕКСАНДАР: Па, да... А сада бих те замолио да ме оставиш насамо са доктором.
- МИЛАН: Аха... па, добро, ионако имам састанак у Министарству војске. Тамо је стање језиво... Треба очистити...
- АЛЕКСАНДАР: Тако је, тата. Само ти чисти. Довиђења.
- МИЛАН: Довиђења, докторе. Не стигосмо да попричамо шта вас је довело у ове крајеве... Неком другом приликом. Саша...
- АЛЕКСАНДАР: *Adieu, papa!*
- Милан изађе из просторије још увек размишљајући да ли је он ипак управо понижен од својевеног сина или није. Александар сачека да се Милан удаљи па нагло њоскочи, скинувши са лица свој иприворни израз.*
- АЛЕКСАНДАР: *Aleksandra von Shaumburg Lippe*, мој нос!
- КОЛЕ: Молим?
- АЛЕКСАНДАР: Отац хоће да ме ожени са неком немачком кравом. Али, ево му шипак!
- КОЛЕ: Ви то не желите?
- АЛЕКСАНДАР: Ја имам невесту.
- КОЛЕ: Ко је то?
- АЛЕКСАНДАР: Знате ви добро ко је она. Предали сте јој писмо у Бјарицу.
- КОЛЕ: Величанство...
- АЛЕКСАНДАР: Само немојте и ви да ми причате како је она “лака женска”!
- КОЛЕ: Ја сам у Београду тек три дана и никог још овде не познајем. Још мање сам упознат са гласинама о госпођи Машин.
- АЛЕКСАНДАР: Тако је! Ви сте човек чист, без предрасуда. Једини можете да је уразумите.

- КОЛЕ: Госпођа Машин је паметна, разумна жена...
- АЛЕКСАНДАР: Уопште није разумна! На пример, не пристаје да се уда за мене.
- КОЛЕ: Али, ако она сматра да тај брак није... како да кажем, логичан...
- АЛЕКСАНДАР: Који брак је логичан?! Можда онај између папа и маман? Или ваш? Оженили сте се из љубави?
- КОЛЕ: Из велике љубави.
- АЛЕКСАНДАР: Ето, видите! Докторе, она се понаша потпуно сумануто. Воли ме, зна да ја њу волим а одбија да ме види?! И не само то, него седи у неком ћумезу, гладује! Неће да прими помоћ, замислите! Ви сте једина особа на кугли земљиној која је може убедити...
- КОЛЕ: У шта да је убедим?
- АЛЕКСАНДАР: Да је неопходно, апсолутно наопходно да буде моја.
Пришљрчи докџору и пољуби ѓа неколико поуџа, последњи поуџ у усџа, "по руски". Коле ѓа преенеражено ѓледа.

11. ВЕШЕРНИЦА

Драђа сџоји нађнуџа над лавором и пре веи. Изђледа прелично зајушџено. Коле седи у уђлу, на малој хоклицџи.

- КОЛЕ: Ако је у питању новац, ја могу да вам...
- ДРАГА: Не ради се о парама. Навикла сам да радим...
- КОЛЕ: Али, зашто радите ово?
- ДРАГА: Ви сте доктор, разумећете... Када ми је било петнаест, отац је здравствено посрнуо па сам морала да се удам за знатно старијег човека. Он је, усто, био алкохоличар и епилептичар. Када сам остала удовица, нисам више имала шта да једем. Касније сам постала дворска госпођа па се указала прилика да се удам за једног Француза, аристократу. Краљица Наталија ми је чак обећала одређену своту као мираз. И, таман када је то требало да оствари, она је повукла своје обећање, једноставно се предомислила и до венчања није никада дошло.
- КОЛЕ: Па, зар вам ово са Његовим Величанством, није права прилика?

- ДРАГА: У томе је ствар. Није.
- КОЛЕ: Зашто?
- ДРАГА: Ја сам у своме животу неколико пута своје тело излагала... мучењу. Урадила сам то под околностима које су биле сурове и крајње примитивне. Тако да сам скоро сигурна да више не могу да останем у другом стању. Схватате?
- КОЛЕ: Ја, наравно, нисам специјалиста за те ствари и не могу да по том питању било шта одређено кажем. Али, уколико постоји и најмања шанса, могу вам препоручити једног свог колегу у Паризу. Он је чинио чуда...
- ДРАГА: Не вреди, докторе! То је готово. То је прошлост... У Србији, опростиће вам све осим тога. Јалова жена овде није ништа, неупотребљива је за живот, представља најобичнији отпад. Зато вас молим да му то некако објасните, да га уразумите.
- КОЛЕ: Госпођо, он вас неизмерно воли. Имам утисак да је решен да иде до краја.
- ДРАГА: Страшно. Тако се бојим.

12. “АПРИЛСКА СОБА” У СТАРОМ ДВОРУ

Велики сѝо је ѡсѝављен за свечану вечеру. За њим су два ѓенарала, Јован Мишковић и Михаило Срећковић, као и члан владе Ђорђе Генчић. Поред сѝола сѝоји краљев ађуѝанѝ ѡковник Леонида Соларовић. Званице између себе неѝѝо жучно разђоварају. Враѝа се оѝворе и на њима се ѡјави Maitre d'hotel. Луѝи ѝри ѡѝѝа ѡлицом о ѡод.

МАИТРЕ

D'HOTEL: Његово Величанство Краљ Александар!

У ѡросѝорију, блед у лицу и бесан као рис, улеѝи Александар. Сви скоче на ноге и ѡоздраве ѓа, на ѝѝа он уоѝѝѝе не реађује.

АЛЕКСАНДАР: Господо министри и ѓенерали. Управо се одиграла једна гнусна ствар. Госпођа Машин је нестала! Ја знам да је то дело неког од вас и уверавам вас да из ове просторије нећете изаћи док се ствар не разјасни.

Седне за сѝо и ѡчне хисѝерично да једе, боље ређи, да ѝрѝа ођроне zaloђаје у усѝа. Сви у ѓа ѓледају уѝлашено.

МИШКОВИЋ: Ваше Величанство, ја сам ваш дугогодишњи учитељ, држим вас, у неку руку, за своје дете. Не мислите, ваљда, да бих ја...

АЛЕКСАНДАР: Ја, господине Мишковићу, не мислим ништа! Ја само знам да сам ја госпођу Драгу хтео данас да верим, да је то неко некоме од вас пренео и да је тај неко данас био код госпође Машин, напричао јој свашта, у сваком случају добро је уплашио. И она је нестала. Нема је код куће! Нико не зна где је!

СРЕЋКОВИЋ: Можда је некуда отпутовала, код рођака на село...

АЛЕКСАНДАР: Не лупетајте, господине министре! Била је са мном до пола пет јутрос.

СРЕЋКОВИЋ: Зашто не сачекате да се госпођа...

АЛЕКСАНДАР: Вереница! "Светла вереница", молио бих!

СРЕЋКОВИЋ: ... да се "светла вереница" не појави па да онда, на миру, попричамо о целој ствари.

АЛЕКСАНДАР: Немамо ми шта да причамо! Ствар је готова! Женим се.

Насијави да једе халаиљиво. Минисџар и ѓенерали се згледају. Најзад исџији ѓенерал Мишковић.

МИШКОВИЋ: У том случају, Ваше Величанство, дозволите да вам предамо оставку владе и да се удаљимо.

Дрхџавом риком му џружи џаџир који Александар ни не џогледа. Сџрџа џоследњи zaloжају у усџа, узме онај џаџир и џоцеџа џа.

АЛЕКСАНДАР: Седите, господо! Рекао сам: нико неће мрднути из ове собе док се ствар са нестанком моје "светле веренице" не разјасни. А то неће трајати тако дуго. Пуковник Петровић има наређење да претури небо и земљу...

СРЕЋКОВИЋ: Пуковник Петровић! Од када је он пуковник?!

АЛЕКСАНДАР: Од јутрос. Лично сам га унапредио.

СРЕЋКОВИЋ: Како, па... Моја нога више неће прекорачити дворски праг!

Наџрави џокреџи као да ће кренуџи.

АЛЕКСАНДАР: Леонида!

Пуковник Соларовић наџрави џокреџи као да ће извадиџи џишиџољ из кориџа и Срећковић засџане као уџоџан.

АЛЕКСАНДАР: Седите, дакле. Капетан... пардон, од овога тренутка мајор Леонида Соларовић, мој нови ађутант, као што знате има веома гадну нарав. Заслужио је стрељање већ неколико пута.

Министри и генерали седају.

АЛЕКСАНДАР: Господине Генчићу, ви једини нисте прозборили ни реч. Да ли то значи да немате примедби на мој избор?

ГЕНЧИЋ: Ја, Ваше Величанство, не само да имам резерви према тој особи...

АЛЕКСАНДАР: “Светлој вереници”...

ГЕНЧИЋ: ... него сматрам да ћете направити животну грешку ако се одлучите на венчање.

АЛЕКСАНДАР: Ако је грешка, већ сам је направио. Рекао сам да је та ствар завршена. Него, да чујем зашто је то толико фатално.

ГЕНЧИЋ: Молим Вас, Ваше Величанство, па знате ли шта се прича о њој?

АЛЕКСАНДАР: Да чујем. Можда има нешто што још не знам.

ГЕНЧИЋ: Мајка јој је била пијаница.

АЛЕКСАНДАР: Пиљарица?

ГЕНЧИЋ: Алкохоличарка.

АЛЕКСАНДАР: То би представљало озбиљан проблем у случају када бих намеравао да се оженим њеном мајком. Али, како је госпођа оправдано отсутна, тојест покојна, та примедба отпада. Колико знам, господине Генчићу, и ви волите “добру капљицу”.

ГЕНЧИЋ: То није исто! Уосталом, најгоре је што по граду колају гласине како је она... купљива.

Тој тренутка Александар скочи и цргне свој хромирани револвер. Појуно ван себе од беса, ујери га у Генчића. Генерал Срећковић махнално крене ка својој наоружању али га ујоме сиречи револверска цев Леониде Соларовића ујерена у његову слипоочницу.

СОЛАРОВИЋ: Само још један покрет, ђенерале! Само још један!

Сви стоје као залеђени и очекују шта ће урадити Александар. После неколико тренутка, он се нагло умири и сјаши свој револвер у фујролу. Враћи се назад ка својој фојтељи и баца се у њу, пребацивши ноге преко наслона.

АЛЕКСАНДАР: А ви, ђенерале Срећковићу, колико сте јој ви платили?

СРЕЋКОВИЋ: Ја? Ја ту жену нисам никада видео!

АЛЕКСАНДАР: Али поуздано знате да се продаје за новац! Је ли тако?!

СРЕЂКОВИЋ: Сви то причају...

Сћари Мишковић, са сузама у очима, усћане. Очиљледно ѓа је све ово уздрмало из шемеља.

МИШКОВИЋ: Ваше Величанство. Саша, сине... Ја сам са Вама провео наважније године Ваше младости покушавајући да Вас што боље припремим за оно што Вас чека. Ви сте сада краљ, владар над једним народом. А народ је чудна, понекад непредвидива зверка, што се каже, “аспида васељенска”. Нико у овој просторији не жели да Вам намеће жену коју Ви нећете. Али сви ми се бојимо Вашег избора. Бојимо се “аспиде” која је већ, на први глас о намери да ожените ту особу, кренула да показује своје зубе.

Мишковић седне. Пауза. Враћиа се оћворе и на њима се йојави Maitre d'hotel.

МАITRE

Д'HOTEL: Пуковник Петровић.

Пећровић уђе и ућући се йраво ка Александру. Нећићо му саоћићи на уво. Александар климне ѓлавом и йокаже Пећровићу да осћане йоред њеѓа.

АЛЕКСАНДАР: Господине Генчићу, шта сте радили јутрос код госпође Машин?

ГЕНЧИЋ: Био сам... Ишао је да је замолим да спасе Србију.

АЛЕКСАНДАР: Интересантно. А како би то она могла да је спасе?

ГЕНЧИЋ: Тако што би... отишла пре него што се деси катастрофа...

АЛЕКСАНДАР: Аха, а та катастрофа је моја одлука, одлука слободног, пунолетног човека да себи изабере жену какву жели. Је ли то та катастрофа!?

ГЕНЧИЋ: Јесте...

АЛЕКСАНДАР: Узмимо да је то истина, бар из вашег угла посматрања. А како сте мислили да она нестане? Да испари?

ГЕНЧИЋ: Не, ја сам јој предложио да оде...

АЛЕКСАНДАР: У ваш виноград! Да се склони код вас! Јесте ли тако замишљали “спас Србије”!? Ви и моја “светла вереница” у неком винограду у Гроцкој!

ГЕНЧИЋ: Ваше Величанство, то је требало да буде само привремено, док је не пребацимо...

АЛЕКСАНДАР: Привремено, мој нос! Али, срећом, моја “светла вереница” није тако глупа као што “аспида васељенска” претпоставља па се, уместо у грожђе, склонила код нашег пријатеља, дворског лекара моје мајке, доктора Колеа! *Benjamin!*

Maitre d'hotel оћвори враћа и на њима се појаве доктор Коле.

АЛЕКСАНДАР: Хвала, докторе, на показаној лојалности. Лазо, када стижу поп и прстење?

ПЕТРОВИЋ: Само што нису.

АЛЕКСАНДАР: Одлично. Док то не стигне, чика Јоцо, забележите једну депешу. Овако: “Мој отац, бивши краљ Милан, налази се у Карлсбаду, не зна се каквим послом и којим намерама. Ако би хтео да пређе у Србију, јавно или тајно, наређујем да се сместа, чим крочи преко границе, од стране власти одведе у начелство или среску канцеларију, и ту чува под најстрожом и најјачом стражом.

Дрхтавом руком пониженог човека Мишковић бележи краљеве речи а сви осћали, укључујући и Колеа, заћањено поспирају Александра. То више није онај несћашни дечак који се игра суверена, већ одлучни човек који пред собом има циљ.

АЛЕКСАНДАР: Том приликом објасниће му се да се тако поступа у интересу његове личне безбедности, да не би од народа био нападнут. За случај, да не би хтео сам да следује позиву, употребите силу...”

Пред крај Александровог дикћирања њега поспећено надјачава музика. То је свадбени марш. Цео призор ућада у ћаму.

13. ЈАХТА “ДРАГА”

Задња ћалуба јакће је исћуњена свакћовима међу којима прећознајемо доктора Колеа, Леониду Соларовића и Лазара Пећровића, заћим генерале Мишковића и Срећковића, министира Генчића као и још досћа високих официра и цивила. На ћредњој ћалуби се појављују младенци, Александар и Драга. Он сија од среће а она је бледа као смрћ. Александар подигне руку и оркестар, који је изводио некакав марш, прећиане да свира.

АЛЕКСАНДАР: Господо, Госпође... Окупили смо се овде да прославимо моје венчање и да Србији подаримо краљицу која ће, за узврат, нацији даривати краљевог наследника. Не једног, надам се!

Закикоће се шашаво, шћо међу свайтовима на задњој љалуби не изазове никакву реакцију.

АЛЕКСАНДАР: Када сам решио да се оженим, помислио сам: “Треба ми кум”. Зар не? Без кума не иде...

(Тајац)

Да не дужим, замолио бих руског отправника послова, господина Павла Мансурова да прочита једну депешу.

Иза Александра и Драге ђојави се незграјни чичица, са дуљачком брадом и у број већем фраку.

МАНСУРОВ: Ваше Величанство, мој брате!... Са великом радошћу примио сам вест да је Ваше Величанство одлучило да се ожени и да је за младу изабрало изузетну жену, госпођу Драгу Машин, рођену Луњевица!... Желео бих да Вам упутим искрене честитке и да вас замолим да, у моје име, за кума узмете господина Мансурова. У колико прихватите моју понуду сматрајте да сте свога руског брата усрећили а целој Русији указали велику част! Будите љубазни и примите изразе мога дубоког поштовања. Николај Други Император свих Руса!

Последње речи Мансуров је узвикнуо крешићавим, од драња већ промуклим гласом. Александар му се баци у загрљај и ђољуби се шри ђуша, ђоследњи ђуш у усћа, “ђо руски”.

АЛЕКСАНДАР: Живео кум!!! Живела Русија!!!

СВИ Живела!!! Живео цар!!! Живео кум!!!

Ошћића најђтосћ као да је за часак несћала ђод налећом еуфорије коју је изазвало ђисмо које Мансуров ућраво ђрочићао. Оркестар одједном ђочиње да инћонира некакав руски валцер. Александар ухвати Драгу за руку и сћусћи је у ђросћор између ђредње и задње ђалубе. Свайтови се размакну у младенци ђочињу да ићрају. Докћору Колеу, који сћоји мало ђо сћирани, ђрилази висок човек у униформи нижећ официра.

АПИС: Доктор Коле? Дозволите да се претставим. Драгутин Димитријевић.

КОЛЕ: Драго ми је, поручниче.

АПИС: Како је краљица мајка? Овде у Србији нам много недостаје.

КОЛЕ: Краљица Наталија је са здрављем, богу хвала, веома добро.

АПИС: Да. Али не верујем да је данашњи дан много срећна.

У жељи да илустрирује своје речи, погледа ка младенцима који се врте у ритму валцера. Генерал Мишковић приђе Александру, наклони се и преузме од њега Драгу. Сипарац и Драга играју неколико пренушака а онда им приђе један од официра и преузме он младу. Темпо валцера је све бржи и окрепши постојају све лући.

АПИС: Вас би, као Француза, свакако интересовало зашто се руски цар тако напрасно понудио за кума.

КОЛЕ: Колико сам разумео, Њихова Величанства су веома блиска. Као браћа...

АПИС: Глупости! Краљица Наталија и Император Николај не говоре десет година.

КОЛЕ: Стварно? А зашто?

АПИС: Руска посла. Ко би то разумео.

На Драги се смењују, један за другим, сви официри који су на њалуби. Она игра све бже и глава јој пада све ниже.

АПИС: Али се поуздано зна да је овај исти Мансуров ступио у везу са госпа Драгом још док је имала шест динара пенсије и по Београду шетала у расклиматаним штиклама.

КОЛЕ: Поручниче, од како сам стигао овде чуо сам о Њеном Величанству толико прича да стварно више не могу да разликујем истину од фантазије.

АПИС: Оно што није фантазија јесте чињеница да се царска полиција ових дана практично уселила у двор и да је мрежа пуковника Грабова преузела бригу о сигурности Његовог Величанства.

КОЛЕ: Зашто би то мене интересовало?

АПИС: Не занима вас? Чудно. Имао сам утисак да вам је судбина младенаца некако посебно на срцу. Да прелази оквире службе дворског лекара. Или је и то фантазија?... Опростите, на мене је ред!

Окрене се и остави докџора Колеа. Као последњи почне да игра са већ изнемоћлом краљицом. У једном пренушкју се нагне и шаине јој нешто на уво. Она крикне и одгурне га од себе. Пришрчи докџору Колеу.

ДРАГА: Они хоће мене да убију!

КОЛЕ: Смирите се, Величанство, шта вам је!

ДРАГА: Прете ми! Сваки од њих ми је, док смо играли, наговестио да сам мртва жена! Саша! Саша!...

Александар је не чује, окружен је великом групом свайова и расположено се смеје док разговара са њима. Драга се, сва избеумљена, окрене ка Колеу и ухвати га за ревере фрака.

ДРАГА: Он ми је то рекао отворено!

КОЛЕ: Ко?

ДРАГА: Апис!

Драга клоне у Колеово наручје а оркестар, уз поцикивање свайова, почиње да интонира неку Штраусову полку. Апис и неколико млађих официра једини не учесвују у свадбеном ишу. Разговарају нешто озбиљно у пола гласа.

ТРЕЋИ ЧИН

14. ПАЛАТА *QUEY D'ORSEILLE*. КАБИНЕТ МИНИСТРА ПАТА

Министар нерасположено прелистава документи испред себе.

- МИНИСТАР: Тја... То са тим поручником... како се зове?
- КОЛЕ: Драгутин Димитријевић-Апис.
- МИНИСТАР: Апис... Шта му то значи?
- КОЛЕ: Свети бик. Митолошки симбол плодности.
- МИНИСТАР: Аха... И какве везе има тај Димитријевић са старим Грцима?
- КОЛЕ: Апис је египатско божанство.
- МИНИСТАР: Добро. Какве поручник има везе са Египћанима?
- КОЛЕ: Никакве. Колико схватам, то му је конспиративно име. Око себе окупља млађе официре са снажним националним осећањима. Сви одреда изразито се супротстављају браку краља Александра са Драгом Машин.
- МИНИСТАР: Да ли су организовани?
- КОЛЕ: Не знам. Ако јесу, онда се ради о тајној организацији. Неколико пута сам чуо за братство по имену Црна Рука али не могу са сигурношћу да потврдим како нешто тако постоји а још мање да име везе са Аписом.
- МИНИСТАР: Апис, Црна Рука... То ми делује као штиво из романа за младе девојке. Цела ствар, по моме мишљењу, не завређује посебну пажњу. Поготову сада, када Александар очекује наследника. Мислим да се ваша мисија полако приводи крају.
- КОЛЕ: То је потпуно искључено! Не могу да прекинем сада...
- МИНИСТАР: Пардон?
- КОЛЕ: Они су у животној опасности! На свадби су јој претили! Тај Апис...
- МИНИСТАР: Речи, то су само речи.
- КОЛЕ: Ја морам да се вратим у Србију!
- МИНИСТАР: Оно што ви морате је да одете у пензију.
- КОЛЕ: У том случају, господине министре, не бих вас више задржавао...

МИНИСТАР: Чекајте, докторе! Не будите на крај срца. Заслужили сте велике почести. Орден Легије части, ванредно унапређење... Француска никада не остаје дужна својим херојима. Ја вам топло препоручујем је да се манете тог идиота и његове *concubine* и да се у *Ile de Sein*-у посветите пецању пастрмки.

КОЛЕ: А моја болница у Дуали?

МИНИСТАР: Не знате? Више не контролишемо Камерун. Проклети Енглези. Они су се убацили.

Коле уздахне дубоко и крене.

МИНИСТАР: Мајоре! Чекајте. У последње време тешко дишем и често кашљем. Онако насуво, без назеба... Пушење? Мислите да оно може шкодити здрављу?... Да, и сам сам то приметно. Оставио сам цигаре. Тешко ми је али издржавам некако. Паметно, зар не?... Само да није касно... Шта мислите?

Коле слећне раменима и изађе из њосџорије.

МИНИСТАР: Је л'те, мајоре... докторе!

15. БАШТА ВИЛЕ САШИНО

Најналија исџисује неџио на њаиру, седећи у великом њроседу. Коле сџоји њоред ње и чека.

НАТАЛИЈА: Не бисте, докторе, поверовали на шта се Милан направио. Крпа, пачавра! Ни налик на оног тиранина и развратника. Можете појмити колико је јадан када сам му се ја смиловала.

КОЛЕ: Примили сте га у вилу "Сашино"?

НАТАЛИЈА: Не само то, него сам му исплатила и све коцкарске дугове.

КОЛЕ: Шта је узрок његовом стању?

НАТАЛИЈА: Саша. Не може да прихвати да га је рођени син прогнао из земље.

КОЛЕ: Да. Али, Александар се противи и Вашем повратку у Београд?

- НАТАЛИЈА: Не противи се! Саша би и те како волео да види своју мајку. Али нема храбрости да се супротстави оној... *salope*. Она је та која не дозвољава да се вратим мојим Србима. Свети ми се. Или ме се боји. Или то ради због обе ствари... *Alors*.
(*Чииа оно шиио је све време њисала*)
“Овим потврђујем да доктор Фердинан Коле долази у Србију по моме личном наређењу, из строго медицинских разлога, да би присуствовао прођају моје снахе и помогао доласку на свет наследника српске круне. Наталија, краљица Србије.” Претпостављам да мој потпис још увек нешто значи и да нећете имати проблема на граници.
- КОЛЕ: Хвала, Величанство. Мислим да ће ово бити довољно.
Наталија крене да ѡреда њисмо Колеу али засѡане у ѡола ѡокреѡа.
- НАТАЛИЈА: Чекајте. Надам се да нећете насести триковима те жене?
- КОЛЕ: На шта мислите?
- НАТАЛИЈА: Она лаже. Ни са првим мужем није могла да остане у другом стању а камо ли сада, када је већ матора. Неспособна је да рађа. Ја то најбоље знам. Нас две смо једна другој рекле све...
- КОЛЕ: Ја о томе не могу да говорим. Поготову што из Москве стиже доктор Сњегирев, по личном наређењу Његовог Царског Величанства.
- НАТАЛИЈА: Николај шаље свога лекара? То је превара! Они спремају некакву ујдурму! Руси су преваранти! Тај доктор је сигурно најобичнија хуља!
- КОЛЕ: Ваше Величанство... Па, Ви сте Русиња.
- НАТАЛИЈА: Баш зато вам и кажем то! Знам их у душу.
Наталија ѡоново крене да ѡреда њисмо Колеу али оѡеѡ засѡане.
- НАТАЛИЈА: Чекајте. Ја вас молим, обећајте ми да ћете раскринкати ту жену?
- КОЛЕ: Немам права да су мешам у то....
- НАТАЛИЈА: Докторе, слушајте ме. Платићу вам двоструко више него што вам даје ваша држава. Троструко!
- КОЛЕ: Не ради се о новцу...
- НАТАЛИЈА: А о чему се онда, дођавола, ради?! Зашто уопште идете у Београд?

- КОЛЕ: Ваш син је у великој опасности. Могуће је да не схвата размере катастрофе која би могла да га задеси.
- НАТАЛИЈА: Наравно да не схвата! Али зато ћете је ви прегледати и свима објавити да није и да никада неће бити трудна! Јесте ли чули?
- КОЛЕ: То се коси са етиком моје професије.
- НАТАЛИЈА: Аха. У томе је, дакле, ствар... Колико тражите? Да ли ће сто Наполеона бити довољно? Сто педесет?
- КОЛЕ: Не! Мени новац није потребан, верујте. Ја ово чиним из поштовања према Вама, Вашем сину и...
- НАТАЛИЈА: Тој... тој *pitaine!*... Боже, како ми је тешко...
Колена јој клецну и она замало њадне. Коле је њридржи.
- КОЛЕ: Није Вам добро?
- НАТАЛИЈА: Страшно ми је.
- КОЛЕ: Шта осећате?
- НАТАЛИЈА: Немоћ. Седим овде, крадем богу дане а тамо, две хиљаде километара далеко је неко без кога ја, једноставно, не могу да живим.
- КОЛЕ: Тешко Вам је без сина?
- НАТАЛИЈА: Сина?... Да, и без њега ми је тешко.
Пружи му најзад њисмо и Коле ѓа зѓраби.

16. “СРПСКА СОБА” У СТАРОМ ДВОРУ

“Српска соба” ѡредсѓавља, усѓвари, ѓирѓѓским ѓилимима засѓрѓју “Аѓ-рилску собу”. Преѓуна је колевки. У сред ѓѓѓ несѓварноѓ мноѓѓѓва, сѓѓѓѓ Драѓа. Исѓѓѓ халѓине јѓ се дискреѓѓно назире ѓѓруднички ѓѓрбух. Поред ѓе је ѓѓковник Леонида Соларовиѓ.

- ДРАГА: Ово је страшно. Шта је овом народу?
- СОЛАРОВИЋ: Људи дају одушка своме одушевљењу. Радују се што круна добија наследника.
- ДРАГА: Да... Али “одушевљењу” мора бити краја! Не можемо Конак претворити у складиште. И шта да радимо са оволико колевки?
- СОЛАРОВИЋ: Не знам. Да их изложимо после порођаја?

Дра̀га наједном до̀раби једну колевку и ѝако је ѝресне о земљу да се сивар раси́адне у ѝрамйарчад.

ДРАГА: Глупости, пуковниче! Најобичније глупости!

Овај на́иад Дра̀гине а̀ресије ѝуковник је сйојички ой̀рйео иако се види да он ѝу жену, једносйавно, не ѝодноси.

ДРАГА: Само ми још то фали, да од себе правим изложбени примерак! Мени треба мир.

СОЛАРОВИЋ: По Вашем наређењу, око двора је просута слама а жендарми упозоравају пролазнике да између себе не говоре гласно.

ДРАГА: Јесте, ђавола! Целу ноћ нисам тренула од буке која је стизала из Дворске улице.

СОЛАРОВИЋ: Колико знам, ту је иза поноћи била само смена страже...

ДРАГА: Која је лупетала цокулама као да хоће калдрму да избие!... Молим вас, да се ова просторија испразни и да се објави како до даљег не примамо поклоне.

У ѝростйорију уће Александар, весело ой̀йоздравивши Соларевићу који је заузео сйав мирно. Уойййе, краљ је ѝошйуно ѝромењен, нема ни ѝрага његовом неуройичном ѝонашању.

ДРАГА: Погледај, Саша, овај хаос! Ја не знам како да живим у оваквим околностима.

АЛЕКСАНДАР: Није тако страшно, *mon petit choux*. Зар ти није драго када ти људи показују колико те воле?

ДРАГА: Где год погледам – колевка. Имам, ваљда, право да гледам у нешто што не мора од јутра до мрака да ме подсећа како сам у другом стању!

АЛЕКСАНДАР: Наравно да имаш, *Chérie*. Леонида, све собе да се испразне, колико данас.

СОЛАРОВИЋ: Разумем, Ваше Величанство!

Окрене се ѝжури найоље. Оси́авши сам са Дра̀гом, Александар је нежно за̀рли и ѝокуша да је ѝољуби у врайй. Она се, међуи́им, нервозним ѝокрейом извуче из његовог заљљаја.

ДРАГА: Остави ме...

АЛЕКСАНДАР: Шта ти је?

ДРАГА: Нервозна сам због тог Руса. Нећу да ме прегледа Сње-гирев.

АЛЕКСАНДАР: Али зашто!? Па, то је њихов најбољи лекар. Лично ми га Николај шаље.

ДРАГА: Нећу! Нисам ја крава да по мени прчкају!...

АЛЕКСАНДАР: Само мало да погледа, љубави. Од како је тај Сњегирев стигао, Монсуров не престаје да ми јавља. Те: “Император је питао како је кума...”, те: “Доктор мисли да је веома важно да се прати трудноћа...”

ДРАГА: Нећу, нећу и нећу! Ако неко треба да ме прегледа онда нека то буде Коле. И то стојећки, не у кревету.

АЛЕКСАНДАР: Како то мислиш: “стојећки”?

ДРАГА: Тако лепо! Не могу више! Не могу...

Почне да рида. Александар јој љуби и заљуби је нежно.

АЛЕКСАНДАР: Смири се, љубави. Ако те све то толико погађа, онда нека те прегледа Коле...

Она љуби да љуби и заљуби му се у очи.

ДРАГА: Саша, реци ми једно. Да не чекам дете, да ли би ме волео исто овако... снажно?

АЛЕКСАНДАР: Наравно! Али сада када стиже и бепче, биће сто пута лепше. Сви они који су нас оговарали неће моћи ни реч да кажу...

ДРАГА: Одговори ми на питање. Да, недај боже, изгубим ово дете и да нам лекари саопште како више не могу да рађам, да ли би престао да ме волиш?

АЛЕКСАНДАР: Зашто тако говориш? Зашто слутиш на зло?

ДРАГА: Одговори.

АЛЕКСАНДАР: Ма шта да се догоди, никада нећу престати да те волим.

Она љуби љуби неколико љуби а онда љуби дивље да љуби. Двоје суљубника љубу на љуб.

17. “СРПСКА СОБА” У СТАРОМ ДВОРУ

Докошор Коле сјоји на сред “Српске собе. Појављује се Мансуров.

МАНСУРОВ: То неће ваљати, докторе Коле! Његово превасходство Сњегирев је чувени лекар и то што чека недељу дана на пријем код Њеног Величанства претставља прилично понижење!

- КОЛЕ: Екселенцијо, какве то везе има са мном?
- МАНСУРОВ: Сви знају да код ње имате посебни, привилеговани статус.
- КОЛЕ: Не мислите, ваљда, како ја наговарам краљицу да одбије преглед доктора Сњегирева?
- МАНСУРОВ: Ништа ја не мислим! Само знам да она неће да чује ни за кога осим за вас.
- КОЛЕ: Дозволите да приметим како су то најобичније шпекулације. Допутовао сам синоћ и нисам ни видео Њено Величанство.

Тоџ иџренуџка се ѿјави Драџа. Просѿрели ѿоџледом Мансурова и ѿриџе Колеу.

- ДРАГА: Рекла сам вам, господине Мансуров, да нема те силе која ће ме принудити да се прегледам код Сњегирева!
- МАНСУРОВ: Али зашто, Ваше Величанство?! Доктор је наш најцењенији лекар, професор на...
- ДРАГА: Молим вас да ме оставите насамо са Колеом. Осим ако не желите лично да присуствујете прегледу?
- МАНСУРОВ: Сњегирев је ту, пред вратима. Можда може да макар асистира...

ДРАГА: Овим смо завршили наш разговор! Бенжамине!

На враџима се ѿјави Maître d'hotel.

- ДРАГА: Испрати господина Мансурова.
- МАНСУРОВ: Како желите, Ваше Величанство. Известићу Императора о Вашем... о Вашим жељама.

Окрене се и бесно оде. Пауза.

- ДРАГА: Да почнемо?
- КОЛЕ: Шта да почнемо?
- ДРАГА: Па, преглед...
- КОЛЕ: Ваше Величанство... И Ви и ја знамо да то нема никаквог смисла.
- ДРАГА: Зашто?!

Докѿор Коле оџуџи више него очѿледан одѿвор.

- ДРАГА: Да ли ви схватате у каквој се ситуацији Саша и ја налазимо?

- КОЛЕ: А да ли ви схватате колико је једну такву ствар немогуће лажирати?
- ДРАГА: То нам је једина шанса. Срби ће нам опростити све ако им дамо наследника круне.
- КОЛЕ: А шта треба да вам опросте? Што вас муж воли? Јел то треба да вам буде опроштено?
- Она ћуиш.*
- КОЛЕ: А како сте мислили да то изведете?
- ДРАГА: Моја сестра је носећа...
- КОЛЕ: И ви планирате да подметнете њено дете као своје. А порођај, бабице? Како мислите да то изведете без сведока?
- ДРАГА: Не знам...
- КОЛЕ: Ваша сестра ће кад-тад пожелети своје дете. Шта када њен муж почне да прича како је отац престолонаследника?
- ДРАГА: Не знам, стварно...
- КОЛЕ: Ваше величанство... Будите реални. Срљате у пропаст.
- ДРАГА: Како да му сада саопштим да је све било лаж?
- КОЛЕ: Он вас воли. Разумеће. Преболеће.
- ДРАГА: Не могу! Пресвиснуће, полудеће. Не могу да му то кажем!

Она наједном испрџне испод хаљине јасичући који је требало да предсјавља шруднички сјомак. Из њега извуче мали, женски тишишљ. Уиери га у свој шрбух. Коле усјева да задржи шрисусшво духа. Лаѓано крене ка њој, корак шо корак, насшојећи да је увуче у разљовор.

- КОЛЕ: Мени је жена умрла. Нисмо стигли ни да почнемо заједнички живот а већ је... нестала. У почетку, док је болело, нисам био свестан значаја губитка. Тек касније, мало по мало, и све више и више, почео сам да осећам нешто као празнину. Једнога дана, много година после њене смрти, први пут сам заплакао. Повод је био безначајан: случајно сам пронашао некакав безвредни предмет који сам јој поклонии онога дана када сам по први пут био са њом насамо. Претурао сам по једној фијоци и пронашао дугме које ми се откинуло са болничког капута у тренутку када су нам се руке по први пут додирнуле. У сваком случају, било је то ужасно сентимен-

тално, у ствари сасвим банално, то што сам јој обично дугме предао као некакав вредни, значајни предмет. Наравно да сам ту епизоду убрзо заборавио а и она никада није споменула да је дугме сачувала. А онда, у тој фијоци, у кутијици за накит коју је оставила за собом, заједно са брилијантским прстењем, једном вредном огрлицом и две златне брзлетне, пронашао сам и јефтино, жућкасто дугме. Тог тренутка сам постао свестан да мој живот одавно нема прави разлог постојања. Иако сам упорно покушавао да се замајем напорним радом у болници, одједном сам схватио како је све што сам чинио после њене смрти, у суштини, само одрађивање нечега што је већ одавно изгубило смисао.

ДРАГА: Од чега је умрла?

Коле узме из њене руке њишић.

КОЛЕ: На порођају. Ни дете није преживело. Док сам ја лечио непознате људе, жена коју сам обожавао отишла је тек тако. Да сам јој посветио само мало више пажње, ко зна, можда би још живела...

ДРАГА: Знаш шта ћу. Отићи ћу код ње, она ће ме примити. Знаш да хоће!

КОЛЕ: Код кога?

ДРАГА: У вилу Сашино! Код Наталије.

КОЛЕ: Да бежите?

ДРАГА: Идем да се спакујем.

Драга излети из њишића.

18. “СРПСКА СОБА” У СТАРОМ ДВОРУ.

У њишићу се налази само доктор Коле. Сидри испред љомиле кофера и њосмајра их замишљено. Појавивши се на вратица будоара, кроз собу њишића Александар.

АЛЕКСАНДАР: Жене! Ко ће их разумети? Боже, свашта! Кретати на пут у петом месецу трудноће, то може да смисли само луда женска глава... Леонида!

Излети на бочна вратица. После њар њишића се врати, у њишићу Соларовића.

АЛЕКСАНДАР: Да се Дворска улица затвори до даљњег! Хоћу да ми се чују само славуји! Јеси ли разумео?!

СОЛАРОВИЋ: Разумем, Ваше Величанство!

Соларовић оде.

АЛЕКСАНДАР: Седите, седите, докторе! Попијте нешто. Бенжамине!
Ойеџи усїлахирено оде у будоар. Појави се Maitre d'hotel.

МАИТРЕ

D'HOTEL” За шта сте, господине докторе?

КОЛЕ: *Merci, Bewamin. Ce sera tout.*

Maitre d'hotel се наклони али не изађе из њростїорије. Приђе Колеу.

МАИТРЕ

D'HOTEL: Имам поруку за вас.

КОЛЕ: За мене? Од кога?

МАИТРЕ

D'HOTEL: Министарство рата не може да ступи у контакт са вама већ данима. Веома су забринуте што радите на своју руку.

КОЛЕ: Ништа ја не “радим”! Овде сам приватно, у посети пријатељима.

МАИТРЕ

D'HOTEL: Наређење је да се што пре вратите у Бјариц.

КОЛЕ: Не долази у обзир!

МАИТРЕ

D'HOTEL: Краљ Милан је лоше. Изгледа да су му избројани дани.

Ућути нагло јер се поново појавио Александар.

АЛЕКСАНДАР: Шта ћућорите вас двојца? Могу да се опкладим да је тема – љубав! Јесам ли погодио, ви покварењаци француски?

МАИТРЕ

D'HOTEL: Покушао сам, Ваше Величанство, да доктора наговорим на нешто али не иде... Неће да попије ништа.

Наклони се и оде.

АЛЕКСАНДАР: Седите већ једном, докторе! Што сте се укипили?

Коле седне. Александар њоново до враїа будоара и враџоласїо звирне кроз њих.

АЛЕКСАНДАР: Сада је нашла да посећује моју мајку! Као, смета јој бука у Београду!

(Враћти се и седне, боље рећи, ускочи у фошељу до Колеове)

Реците, докторе, зар у овом тренутку није опасно кретати на пут.

КОЛЕ: Не знам шта да вам кажем, Величанство. Није.

АЛЕКСАНДАР: Како? Пети месец трудноће!

КОЛЕ: Бојим се да се не ради о “петом месецу трудноће”...

АЛЕКСАНДАР: Него ком?

КОЛЕ: Нема трудноће...

Тешка пауза. Александру треба досића док му ова информација дојре до свесћи.

АЛЕКСАНДАР: Како је то могуће? А стомак, а повраћање, а...

КОЛЕ: Нема трудноће!

АЛЕКСАНДАР: “Јажна трудноћа”?

КОЛЕ: Могли бисмо то тако назвати.

АЛЕКСАНДАР: Значи, то је дефинитивно? Порођаја неће бити?

КОЛЕ: Неће.

Александар наједном почне да се тиресе целим телом. Не може да сиречи нервни слом који га обузима. Почиње да неконтролисано рида. Коле извади из торбе маску за еџер и брише му.

КОЛЕ: Чекајте, Величанство, даћу вам дам нешто за умирење.

АЛЕКСАНДАР: Не треба! Мени то не треба.... Проћи ће.

Александар постојећено долази к себи иако му сузе још увек теку низ лице. Брише их марамицом.

КОЛЕ: Добро сте?

Александар се скљока у фошељу и склупча се у њој као мало дете.

АЛЕКСАНДАР: Значи... Она је знала. Хтела је да оде, да побегне?

КОЛЕ: Претпостављам.

Тишина. Коле посматра краља.

АЛЕКСАНДАР: Драги докторе, пријатељу... Међу обавезном лектиром, којом ме чика Јоца Мишковић кљукао, нашла се и једна кљижица коју је написао неки Немац. Он на једном месту каже нешто што ми се дубоко урезало у памет. Отприлике овако: живот осцилира између патње и досаде. Ја

сам у једном тренутку поверовао да постоји нешто треће, назовимо то “срећом”, али сада видим да је Немац (слабо памтим имена, то ми је чика Јоца стално пребацивао) био сасвим у праву.

КОЛЕ: Величанство, то вам се у овом тренутку само тако чини. Ви сте млад човек, имаћете још деце...

АЛЕКСАНДАР: Нисте ме разумели. Ја имам жену коју коју волим. Једино што нас двоје не можемо бити срећни. То је просто тако и ја се не жалим. Међутим, морам да се припремим за оно што следи.

КОЛЕ: На шта мислите?

АЛЕКСАНДАР: На крај. Он је неминован и логичан. Уосталом, каква би то љубав била када се не би завршила смрћу?

КОЛЕ: Величанство...

АЛЕКСАНДАР: Мене је у раној младости привукао још један Немац. Опет не могу да му се сетим имена али знам да ми га је чика Јоца забрањивао, као “безбожника”, “нихилисту”. Имао сам једну његову књигу у рукама можда дан, пола дана. И прогутао сам је у даху. Тај писац је рекао да је Бог умро, да га више нема. У ствари, он је мислио да се Бог налази у човеку и да га ту треба тражити. Да је све што је изван нас без значаја. Сада, када се крај тако неумитно приближава, мени то стално пада на памет: како је смрт, у ствари, безначајна епизода јер долази споља, не из нас самих. Зато се смрти не бојим. Она *de facto* нема ништа са нама.

Пауза. Александар се пошћуно приммирио, ушћонувши у своје размисљање.

КОЛЕ: Бојим се да најгору вест за данас још нисте чули... Отац вам је веома болестан.

АЛЕКСАНДАР: *Papa est très malade?*

КОЛЕ: Да. У Бјарицу је, у вили Сашино. Мислим да очекује Ваше присуство у његовим последњим тренуцима.

АЛЕКСАНДАР: Тако?... Али, претпостављам да, с обзиром да *papa* не подноси Драгу, није умесно да на пут крећем са њом.

КОЛЕ: Важно је да будете **ви** будете са оцем када куцне час.

АЛЕКСАНДАР: Разумем. Али како да је сад оставим саму у Конаку?

КОЛЕ: Величанство, ова ствар се не може одлагати...

АЛЕКСАНДАР: Не, не могу.

- КОЛЕ: Могли бисмо заједно да прекосутра ухватимо Оријент експрес.
- АЛЕКСАНДАР: Крените ви а ја... Ја ћу остати да јој се нађем. Могу мислити како јој је.
(Пауза. Александар је пошћуно скрхан)
Хтела је да нестане, да ме ослободи...

19. БАРУТАНА

Освећљени само свећлошћу бакљџ, Ајис и Леонида Соларевић се хрву. Њих двојца, као и остјали јрисујни, све сами млади официри, зџли су до јџјаса и намазани уљем. Пеливанска борба два официра одвија се у јиштини, само се јџнекад некоме од официра, који у рукама држе бакље, ошме јџо који узвик. Соларевић, сјјарији и јџромији, најзад јџадне на леђа, иззубивши бишћу са озђромним Ајисом.

АПИС: Ко је рекао да бик није јачи од лава?! А?!

Сви се насмеју, укључујући и самоз Леониду. Двојца официра усјјају, брајски зазрљени. Ајис сјјане у освећљени круз држећи у руци комад јџирира. Чијџа.

АПИС: Господо официри, браћо Срби! “Ми, српски официри и родољуби, увиђајући сигурну пропаст Отаџбине, као најглавније кривце за све оглашавамо Краља Александра и његову милосницу Драгу Машин, заклињемо се и потписима својим обавезујемо да ћемо их побити. На престо српски, опран крвљу ових бешчасника, довешћемо Петра Карађорђевића, унука Вождовог и сина законитог кнеза покојног Александра Карађорђевића.”

Мук у барујјани. Ајис истјрзне сабљу из корица официра до себе и њеним врхом засеке руку. У крв која је јџошекла умочи јџеро и њиме јџошјише јџексјј заклейџве. Истјџо јџо ради и Соларовић а зајјим и остјали официри. Ајис узме јџдну бакљу и освећли Соларовићево лице.

СОЛАРОВИЋ: На добротворни бал свако од нас ће у чизми пронети каму чији ће врх бити умочен у отров.

АПИС: У тренутку док краљ целива децу, Леонида и јџш двојца ће избџсти њега а ја и остали ћемо курву. Други план...

СОЛАРОВИЋ: Као краљева гарда и лично обезбеђење, у Народном позориште уносимо карабине и заузимамо место у ложи преко пута краљеве. Чим се погасе светла и дигне завеса, отварамо ватру на њих двоје.

АПИС: И у једном и у другом случају, на бину излази неко од нас и проглашава крај династије Обреновића.

Мук међу завереницима. Ајис њрилази свеакоме од официра и ѓрли их саучеснички. Мушка њшела свејлуцају у њолумраку. Најзад, сѡиане у средину круѓа и викне.

АПИС: Слобода или смрт!

ОФИЦИРИ: Слобода или смрт!

Један млади официр уђе у круѓ који освейљавају бакље и њриђе Ајису.

ОФИЦИР: Довели смо га.

АПИС: Уведи га.

Уводе докојора Колеа са црном марамом везаном њреко очију. Посѡављају ѓа у средину круѓа које освейљавају бакље. Коле се осврће око себе њокушавајући да одѓонејне ѓде је.

АПИС: Добро вече, докторе Коле.

КОЛЕ: Као високи официр Француске армије, протестујем због начина на који сам отет и поступка присиле који је нада мном спроведен!

АПИС: Схватићете да се ради о вашој сигурности.

КОЛЕ: Где сам?!

АПИС: Међу српским родољубима који су решени да не дозволе да српска круна буде окаљана.

КОЛЕ: Шта хоћете од мене?

АПИС: Познато нам је да сте у веома присним односима са краљем и, нарочито, са госпа Драгом. Ову “посету” схватите као опомену.

КОЛЕ: Не разумем.

АПИС: Сваки покушај да јој помогнете око преваре са њеном наводном трудноћом бити строго кажњен.

КОЛЕ: Како да схватим ваше речи?

СОЛАРОВИЋ: Пакујте се и бежите у Француску. Пре него што буде касно!

КОЛЕ: А шта ако одбијем?

АПИС: Примите наше речи као последње упозорење. Ово је српска ствар и странци са њом не могу имати никакве везе. Уколико покушате да се умешате, бићете третиран као противник на бојном пољу! Неће вам бити суђено.

СОЛАРОВИЋ: Бићете сместа убијени!

ЧЕТВРТИ ЧИН

20. СОБА У ВИЛИ САШИНО

Краљ Милан лежи у кревету, на високом узглављу. Докошор Коле је нагнути над њим и прегледа га сћетоскојом.

МИЛАН: Они ме прате. Преко пута, у суседној кући се настанио један Рус. Не могу да мрднем а да Грабов то моментално не сазна. Када сам био у Румунији, он је то одмах дојавио Александру и знате шта је мој син учинио? Послао два ескадрона коњице на границу, да спрече мој улазак у Србију. Он је у потпуној моћи те жене. Драга је руски шпијун.

КОЛЕ: Ваше Величанство. Ваш син је у животној опасности. Једна тајна организација му ради о глави. И мене су отели. Нисам видео лица али то су опасни људи. Уз вашу подршку, ја бих покушао да са француском владом организујем...

МИЛАН: Да ли бисте ми учинили услугу?

КОЛЕ: Зато сам ту!

МИЛАН: Ви свакако имате везе у Паризу.

КОЛЕ: Навише могуће!

МИЛАН: Мислим, у позоришним круговима... Било би неопходно да ступим у везу са госпођицом Одиљановом. Она игра у једном комаду који се тренутно приказује у...

КОЛЕ: Ваше Величанство! Покушавам да вам саопштим како је живот вашег сина угрожен!

МИЛАН: Најбоље би било да јој пошаљем цедуљицу. Између мене и ње одавна влада извесна симпатија само што нисам имао прилике да то и некако... реализујем. Па, ако бисте јој дотурили цедуљицу. Ево, сада ћу да је напишем, само пар речи... Где ми је перо?...

Краљ Милан се окрене ка ноћном сћочићу али се наједном ухвати за груди, јекне и сруши се као њокошен. Коле скочи и љриђе му у једном кораку. Зџраби му руку и ошћиа љулс.

КОЛЕ: Ваше величанство! Наталија!...

У љростјорију уљрчи краљица Наљалија. Засћане љоред Милановој креветиа и одмах све схватиа.

НАТАЛИЈА: Готово је?

Коле климе ѓлавом. Натталија се ѓрекрстии, ѓриђе кревету и ѓажљиво ѓоѓледа своѓа мужа.

НАТАЛИЈА: Није ми ово први пут да видим мртог човека. Али никада раније нисам имала прилике да га, овако, натенане простудирам.

(Заобиђе ѓа са друђе сѓране и још деѓтаљније заѓледа мрѓваца)

Знате који ми је основни утисак? Мртав човек не представља никакав страшни, ужасавајући приказ. Напротив, ово укочено тело делује ми некако тривијално, скоро комично. Као некаква копија краља Милана Обреновића. Човек чију сам фигуру својевремено обожавала, чији ме је загрљај некада толико узбуђивао а поглед остављао без одбране претворио се, ево, у воштану фигуру. Она, додуше, веома личи на живи модел али нема никаквих додирних тачака са унутрашњом природом мога мужа. То нешто “изнутра”, ону магију коју је ова битанга поседовала, као да је неко извадио, исисао из њега. Ово што лежи испред мене личи ми, рецимо, на украсни папир у коме је донет букет цвећа. Цвеће је, у међувремену, пренето у вазну а хартија са прикаченом машном остала је да лежи на столу, још увек заузимајући облик букета. Једино што амбалажа без свога садржаја више није ни мало лепа. Није ни ружна, него, једноставно, више не представља – ништа... Боже! Милане!

У настипу очајања, које је све до ѓоѓа ѓренуѓика ѓрикривала, Натталија се баци ѓреко мрѓвоѓ мужа и ѓочне неушешно да јеца.

21. BOUDOIRE И СПАВАЋА СОБА У СТАРОМ ДВОРУ

Цео ѓросѓор, који чине две ѓросѓорије, сѓаваћа соба, којом доминира велики Амѓире кревет са балдахиним, и краљичин Boudoire су у ѓолу-мраку. Преко ѓрозора су навучене ѓешке, брокаѓне завесе а ѓо угловима икиље мале елекѓричне лампе. У будоару, који је ѓреѓун релиѓиозних реквизѓѓа и ѓреѓѓавља неку врсту “ѓриваѓне цркве”, ѓред иконом Свеѓе Пеѓшке клечи Драѓа и мрмља молишву. Поред ње сѓѓоји Коле.

ДРАГА: Саша и ја смо преживели Голготу. Мислила сам да вас више икада нећу видети. Два пута смо за длаку избегли смрт.. Људи нас мрзе. Јавно говоре о завери. Али Саша

чини све неби ли изазвао судбину. Када је стигао извештај у коме је писало како мене све народ зове, натерао је Мали Журнал да објави његову песму, писану под псеудонимом, у којој стоји да сам ја “анђео”, “лутка”, “бела птица”, “ласта”, “алемкамен”, “кокица”, “срна”, “канаринац”! Можете ли то да појмите? Да ме Саша није уздигао до небеса никада не бих ни схватила колико сам била ниско.

КОЛЕ: Морате сместа напустити Србију.

ДРАГА: Чекајте. Да ли је ово званична понуду Француске владе за азил?

КОЛЕ: Они у министарству и не знају да сам кренуо на пут...

ДРАГА: Ја вас уопште не разумем!

Коле има сѝраиних ѝроблема да дефинише своја осећања.

КОЛЕ: Овако. Од када сам изгубио жену коју сам волео прогана-њала ме је помисао да овај свет што пре треба напустити. Али ја нисам неко ко тек тако може да пуца себи у главу, пре свега зато што сам лекар, а можда зато што сам и обична кукавица. Тај последњи, драстични корак одлагао сам и дана у дан, све док се нисам одлучио за половишно решење. Осудио сам себе да остатак живота одживим што је могуће теже, по могућству као скот. Сам себи сам, дакле, смртну казну преиначио у доживотну робију. Та болница у Африци, на крају света, учинила ми се идеалним местом да одслужење заслужене казне...

ДРАГА: Каква Африка? Ко сте ви?

КОЛЕ: Ја сам... измишљотина.

ДРАГА: Шта сте ви?!

КОЛЕ: Шпијун. То што сам овде послат као лекар само је параван за моје обавештајне делатности.

Оѝромна ѝауза. Драѝа ѝа ѝледа неколико ѝренуѝака ѝренеражено али се одмах ѝримири.

ДРАГА: Зашто радите све ово?

КОЛЕ: Ви и он морате живети. Ја ћу вам организовати бекство. Француска је велика. Имам дивно имање које сам наследио од оца. Видећете, тамо је као у рају...

- ДРАГА: Драги докторе. Да ли ви стварно мислите да бих се ја доживотно завукла у неку мишју рупу у којој би Александар могао на тенане да посматра како старим?
- КОЛЕ: Али шта вас овде чека! Ја вас молим...
- ДРАГА: Не! Саша боље види будућност од свих нас. Зато: ако мој муж каже да бежимо, бежаћемо. Ако каже да останемо, остаћемо.
- КОЛЕ: Ви сте храбра жена, Ваше Величанство.
- ДРАГА: И још нешто. Сматраћу да нисам чула оно што сте малопре рекли. Ја вас молим да о томе не причате моме мужу. Он вас воли и истина о вашим шпијунским активностима бачила би га у још дубљи очај. Ионако све то више нема никаквог значаја...

22. BOUDOIRE И СПАВАЋА СОБА У СТАРОМ ДВОРУ

Коле сјоји сам на сред будоара и ослушкује чудне звукове који доиру са улице. Појављује се Александар.

- АЛЕКСАНДАР: Не дозвољавам да се смуцате по београдским хотелима! Спаваћете код нас у Конаку. Наредио сам да вам преуреде “Арапску ћошку”. Она и онако није служила ничему сем за татино пурњање хашиша.
- КОЛЕ: Непријатно ми је, Ваше величанство...
- АЛЕКСАНДАР: Сматрајте то наређењем! А вечерас ћемо на прославу Београдског певачког друштва. Тамо има толико лепих девојака. Јао, чуће ме Драга!
- КОЛЕ: Не знам колико мудро да се појављујете на јавним скуповима.
- АЛЕКСАНДАР: Имате права... Док сам био дечак, у Конаку сам проводио дане јер ван ових зидова нисам имао никога. Сада не смем нос да помолим јер ме напољу чекају сви. Смешно, зар не?... Знате ли где сам се једино осећао слободним? У Бјарицу. За време сунчевих залазака. Када су се појављивали они зелени зраци... *A proros* виле Сашино, како је *rara* завршио? Које су му биле последње речи?
- КОЛЕ: Био је веома забринут за вас због вести које су одавде стизале.

АЛЕКСАНДАР: *Ра* брину о мени? То ме, искрено, јако, јако чуди. Да сте ми рекли како се занимао о могућој позајмици коју од мене очекује, то би пре личило на њега.

КОЛЕ: Ваше Величанство, краљ Милан ме је, на самом крају, заветовао да вам помогнем!

АЛЕКСАНДАР: То ће, драги докторе, ићи јако, јако тешко. Ови су се баш заинатили да нас скрате за главу.

КОЛЕ: Имам план. Сигуран сам да бих могао вам организујем бекство.

АЛЕКСАНДАР: Ко каже да хоћу да бежим?

КОЛЕ: Нешто морате предузети!

Александар се осврне конспиративно око себе, из њрслука извади кључ и њима ошкључа једна њајна враџа. Нагне се ка Колеу и њочне да љовори шайајом.

АЛЕКСАНДАР: Знате ли шта је ово?

КОЛЕ: Немам идеју.

АЛЕКСАНДАР: Тајно склониште. За њега знамо ви, “Лепи” Лаза, ја и нико други.

КОЛЕ: Откуд знате да ја нећу...

АЛЕКСАНДАР: Неком рећи?... Ја верујем сопственим осећањима. То ће ме одвести или у победу или у смрт. Хи, хи!...

КОЛЕ: Ваше величанство... Како ја могу да помогнем?

АЛЕКСАНДАР: Ваш задатак је да генералу Лази Петровићу јавите да је почело!

КОЛЕ: Он је већ генерал?

АЛЕКСАНДАР: Тако се код нас купује поверење.

КОЛЕ: Наравно да ћу пренети поруку. Када треба да то урадим?

АЛЕКСАНДАР: У последњем тренутку. Када завереници крену на мене.

КОЛЕ: А шта ако буде касно?

АЛЕКСАНДАР: Неће. Драга и ја ћемо бити сакривени иза ових вратаца! Гаси се светло, завереници не могу да нас пронађу и – шта се дешава? Њих проналази Лазин Осми пук! Схватате?

КОЛЕ: Ви озбиљно мислите да ће то успети!

Појављује се Лазар Пејровић.

АЛЕКСАНДАР: Наравно! Јели тако, Лазо!

- ПЕТРОВИЋ: Шта, Ваше величанство?
- АЛЕКСАНДАР: Да ћемо успети!...
- ПЕТРОВИЋ: Свакако.
- АЛЕКСАНДАР: Него, докторе, од како су ономад покушали да нас упуцају у Народном позоришту, мени не излази из главе комад који је тамо претстављала Вела Нигринова. То је једна наша велика уметница. У представи се радило о Јованки Орлеанки, једној девојци која је волела да се облачи као мушкарци. Уосталом, шта ја вама, Французу, причам ко је Јованка Орлеанка! Само што је представа, из већ поменутих разлога, прекинута. Е, па, ја сам, са Драгом, која замењује госпођицу Нигринову, направио нешто као наставак. Из сопствене главе, верујте! Па, ако немате паметнијих послова, а претпостављам да их немате, позвани сте на премијеру. Као једина публика! Одмах се враћам...

Ојрчи.

- КОЛЕ: Господине Петровићу, да ли ви стварно верујете у краљев план? Па, то је најобичнија детињарија!
- ПЕТРОВИЋ: Ја сам официр који је положио заклетву своме краљу и свака његова наредба за мене је светиња!
- КОЛЕ: Према обавештењима које поседујем, свакога часа можемо очекивати упад завереника у двор!
- ПЕТРОВИЋ: Када бих се обазирао на анонимне дојаве, које већ месецима добијамо, мој Осми пук не би ни једну ноћ преспавао.
- КОЛЕ: Схватите моје упозорење озбиљно! О томе имам обавештења са највиших места!
- ПЕТРОВИЋ: Одавно нам је познато ко сте ви. Па, шта ако сте шпијун? Хоћете да кажете како знате боље од нас када ће почети завера против нашег краља!
- КОЛЕ: Господине генерале, покрените сместа своју војску! Док не буде касно!
- ПЕТРОВИЋ: Шта се дереш ти, францушћићу!
- КОЛЕ: Морате нешто предузети!
- ПЕТРОВИЋ: Ја не морам ништа! Поготову не ако ми то наређује странац. Заборављаш, докторе, да нисмо у вили Шашино него у Конаку!

Пејровић одлази. Враћа се Александар у њрајњи Драге. Заузимају месџа на малој инђровизованој њозорници.

АЛЕКСАНДАР: Претпостављам, докторе, да причу добро познајете. Јованки, која је, приликом стогодишњег француско-енглеског рата својим сународницима донела победу у битки за Орлеан, суди се због сумње да је вештица...

Насџави да ѓовори џеатџралним ѓласом Инквизиџора коѓа, очиѓледно, ѓлуми.

АЛЕКСАНДАР: Оптужена, да ли можете да објасните своју одећу и фризуру?

ДРАГА: То је моје ратничко рухо. У томе сам ишла у борбу.

АЛЕКСАНДАР: Да, али зар вам се не чини да мушко одело не приличи младој девојци као што сте ви?

ДРАГА: То није био мој избор.

АЛЕКСАНДАР: Неко вас је наговорио? Реците његово име.

ДРАГА: Они немају имена.

АЛЕКСАНДАР: Они? Било их је више?

ДРАГА: Да. Седам.

АЛЕКСАНДАР: Ах, да!... Можете ли нам их описати?

Пауза. Изѓледа да је Драѓа заборавила џексиѓ. Александар јој ѓа шаѓуће.

АЛЕКСАНДАР: Тешко...

ДРАГА: Тешко. То нису ѓудска бића. Они су анђели... Саша, чујем их!

АЛЕКСАНДАР: Извините, докторе... Они ми дају снаге...

ДРАГА: Они ми дају снаге да победим. Саша, бојим се...

АЛЕКСАНДАР: У том случају, горећеш, вештице!... Бенжамине!

Са бакљом у рукама и ѓоѓѓаљује неѓѓѓо као ломачу. Док “ѓори”, Драѓа насѓавља монолоѓ.

ДРАГА: Горим срећна јер знам да душу нико не може спалити!

Драѓа ѓочиње да кашље, ѓушећи се у диму који је обавио целу ломачу. Александар скочи као ојарен. За ѓо време, Александар скида Драѓу са ломаче и сам кашљући.

АЛЕКСАНДАР: Драга!... Оца ти твога, Бенжамине, шта уради ово!

Maitre d'hotel сасвим мирно ѓриђе докѓѓору Колеу и саоѓѓѓѓи му неѓѓѓо на уво. Овај скочи као ојарен. За ѓо време, Александар скида Драѓу са ломаче. Обоје кашљу. Докѓѓор Коле сачека да се и Александар ѓримири.

КОЛЕ: Ваше Величанство, мислим да је време да генералу Петровићу однесем поруку.

Драга пригушено крикне.

АЛЕКСАНДАР: Куцнуо је час, значи? Добро, баш да видимо...

ДРАГА: Ту су, чујем их! Побиће нас, Саша! Шта да радимо!

Обоје се угуше се журно ка најном склоништу. Настаје потпуни мрак.

23. BOUDOIRE И СПАВАЋА СОБА У СТАРОМ ДВОРУ

Скоро је потпуна ѓомрчина. Чују се цући и види се севање ѓламена из ваљреног оружја. Судаћи по узвицима и болним урлицима влада својшћа конфузија. Ту и шамо се назире сенке завериника који се ѓрса у ѓрса обрачунавају са браниоцима двора. У ѓросѓорију улећи млади официр, носећи у руци ѓлинску лампу.

ПРВИ

ОФИЦИР: Као да су у земљу пропали!

ДРУГИ

ОФИЦИР: Неко је искључио електрику!

ТРЕЋИ

ОФИЦИР: Где је Леонида?!

Појављује се Лазар Пеѓровић.

ПЕТРОВИЋ: Ко је извео војску на улицу?!

Из мрака се испред њега сѓвори Соларовић.

СОЛАРОВИЋ: Господине ѓенерале, извештавам вас да су овога тренутка три батаљона Шестог пука, цео Седми пук, артиљериска батерија и ескадрон коњице изведени из касарне и размештени око двора који је, на тај начин, оцепљен од целе вароши! Заузети су пошта, телеграф и Управа града а опкољени су станови министра председника, министра војног, министра унутрашњих дела и команданта Дринске дивизије! Осми пук је стављен под нашу команду!

ПЕТРОВИЋ: Шта значи: нашу?! Ко си, бре, ти да ми одузимаш команду!

СОЛАРОВИЋ: Ја сам ти, Петровићу, од сада све и свја! Саветујем ти да то мирно прихватиш а за узврат ти обећавам да те нећу убити као пса!

ПЕТРОВИЋ: Ти мени саветујеш, олошу један...

Крене као да ће извадити револвер. Соларовић, међу њим, брзо извади свој и револверску цев сипра Лази у уста. У проспорију поново улећи први официр.

ПРВИ

ОФИЦИР: Апис је рањен!

ДРУГИ

ОФИЦИР: Готово је, пропала ствар...

Одједном се појави Апис, ослоњен о раме трећег официра. Лева сипрана му је најпољена крвљу а у десној руци, која му је чипава, држи револвер.

АПИС: Ништа није пропало! Извршићемо оно што смо наумили.
У противном, има сви да се поубијемо!

Тајан. Тројца официра очајнички прећурају по соби и boudoire-у.

АПИС: Ту су! Негде су сакривени! Из Конака није могла птица да излети.

ТРЕЋИ

ОФИЦИР: Колико имамо времена?

АПИС: Мало. Гарда је кренула из Раковице.

Док први официр очајнички куца по зидовима, дружи и трећи јанично разбацују намештај. Апис се наједном сипрошија се али се уз помоћ другог и трећег официра некако придигне на ноге. Тог тренутка, са другом јлинском лампом, у проспорију се појаве Соларовић и два млада официра. Гурну испред себе заробљенике: генерала Пејровића, доктора Колеа и Maitre d'hotel-а.

СОЛАРОВИЋ: Још их нисте нашли?

ДРУГИ

ОФИЦИР: Нема их.

Соларовић грубо гурне своје заробљенике. Пејровић, Коле и Maitre d'hotel се сипрошијају на клена. Соларовић прислони цев револвера у шеме Maitre d'hotel-а.

СОЛАРОВИЋ: Докторе Коле, бројаћу до три. Ако нам не откријете где су wasserkopf и његова дроља, пуцаћу!

Коле ћути и леда у земљу.

СОЛАРОВИЋ: Један!

МАИТРЕ

D'HOTEL: Docteur Caulet, écoutez... Ils sont fous...

СОЛАРОВИЋ: Два!

MAITRE

D'HOTEL: *S'il vous plaît! Dissez...*

КОЛЕ: *Je n'ai rien a dire!*

MAITRE

D'HOTEL: *Docteur!!!*

СОЛАРОВИЋ: Три!

Пре неџо шћо ће оћалићћ, Соларовић сачека још ћренућћак. Пошћо Коле ћућћ, Соларовић исћали хићћац у ћеме Maitre d'hotel-a и овај се сћроћошћћа као цак на земљу. Соларовић ћремесћћи цев на Колеово ћеме.

СОЛАРОВИЋ: Можда ти, Лазо, знаш где су. Поново ћу бројати. Један!

Избезумљени Лаза Пећровић ћледа у Колеа. Овај мирно ћочне да изћовара молићћву.

СОЛАРОВИЋ: Два!

Коле се ћрекрсћћи и окрене се лицем ка цевци Соларовићевоћ револвера.

СОЛАРОВИЋ: Три!

Коле зажмури, сћреман за смрћћ. Лаза наћрави ћесћћ, као да ће нешћћо рећћи.

АПИС: Чекај!

Аћис крајњим наћором добауља до Лазе Пећровића.

АПИС: Ђенерале Петровићу, двор је миниран. Уколико не пронаћемо краља и краљћцу, дићћ ћемо у ваздух и ћих, и вас, и нас. Ви ћете их позвати да се предају а ја вам дајем своју реч да ни ћој ни ћему неће фалити длака са главе.

Тајац, Пећровић размишља. Осћали сћоје укочени и очекују ћећову одлуку.

ПЕТРОВИЋ: Не верујем вам, поручниче.

АПИС: Имате избор: или ћете поверовати речи једног српског официра или ћете нас све гурнути у смрт.

Пећровић размишља још ћренућћак а онда ћолако усћане, заобиће кревећћ и несћћане иза ћлаћћна које ћокрива узћлавље.

ПЕТРОВИЋ: Ваше величанство, изаћите! Поред мене је Драгутин Димитријевић-Апис. Он гарантује да вам се неће десити ништа.

Тишина. Сви у ћросћорићи наћейћо очекују шћћа ће се даље доћодитћћ. Зачује се шкрћћа враћћа али се не види нико. Соларовић ћолећћи и једним ћрзјем руке сћрћне завесу изнад узћлавља брачноћ кревећћа. На оћћвореним враћћима ћћајноћ склонишћћа укажу се Александар и Драћа. Бледи у лицу, ћосмаћрају ћрућу официра исћред себе. Без икакве команде, сви осим Аћиса ћочћћу да ћуцају у ћих. Драћа начини ћокрећћ као да ће

зашишии Александра али под кишом мѣтака прва падне на брачни кревети. Александар најрави покреи као да нешто хоће да каже а онда сироишиа поред своје жене. Аиис мирно иодигне револвер и из нейосрене близине иоди Лазу Паириовића у главу. Овај се сироишиа мрѣав. Коле сѣији по сѣрани и осмаири по иренеражено. Тишина иодираје неколико иренуиака а онда Аиис крајњим најором дође до креветиа, исуче своју сабљу и сечиво забодје у Дражин ирбух.

АПИС: Ето ти, сад покажи твоје дериште, твог наследника, краво једна!

То је знак и за осѣале да исучу своје сабље и да, уз сѣрашне исовке, иочну да комадају иѣла краљевског иара. На све сѣране иришии крв и не само брачни кревети већ и униформе завереника иосѣају сасвим црвене. Свеи-лоси се иолако гаси. Осѣаје освейљено једино ужаснуио лице докиора Колеа.

КОЛЕ: Ни сам не знам како сам се спасао. Вероватно нико није обраћао пажњу на мене. Мирно сам изашао из њихове спаваће собе, сишао главним степеништем, по коме су, ту и тамо, још увек трајале спорадичне борбе, изашао у двориште где су, умотани у креветске чаршаве и избачени кроз неколико прозора, лежали делови тела краља и краљице, прошао главну капију, око које је владао страшан метеж јер се по граду већ рашчуло шта се збива, изашао на улицу, спустио се до железничке станице и сачекао јутарњи Оријент експрес.

ЕПИЛОГ

24. ШЕТАЛИШТЕ ПОРЕД *GRANDE PLAGE* У БЈАРИЦУ

Таласи се ваљају поред шеталишта којим корачају Коле и Наталија. Јесен је, дува јак ветар.

НАТАЛИЈА: И нико ништа?

КОЛЕ: Не. Када сам кроз прозор вагона прочитао натпис “Земун” знао сам да сам спасен.

НАТАЛИЈА: Невероватно... То су Срби. Кад потече крв, они изгубе разум.

КОЛЕ: Мислим да се сви људи понашају тако када потече крв. Без обзира на нацију, веру или степен цивилизованости. Не верујем да би Французи, када би се нашли у сличним околностима, били мање крволочни.

НАТАЛИЈА: Хајдете, докторе! Па цела цивилизована Европа, осим Русије која је још гора, осудила је овај ужасни чин. Знате ли да Србију чека једна дуга изолација? До год не докаже да убијање није њен главни национални обичај. Уосталом, ја сам прешла у католичку веру. Не желим да са тим варварима имам било шта заједничко!

Ходају једно време ћушке.

КОЛЕ: Ја све време размишљам шта је то што је изазвало толику лавину насиља...

НАТАЛИЈА: Простаклук, примитивизам, мрак. Ништа друго.

КОЛЕ: Грешите. Србе је нешто увредило, довело их до беса. Могуће је да нису могли да поднесу... тај избор.

НАТАЛИЈА: Мислите на Драгу?

КОЛЕ: Народ је очекивао да буде вољен од свог краља. Био је спреман да свога суверена пусти да га води онако како се то њему свиђа, да чини шта год му се прохте, ако треба и да гази по њему. За узврат, од њега се очекивало да према својим поданицима покаже било каква осећања, макар мало љубазности. Ништа више.

НАТАЛИЈА: Немојте ми само рећи како је Драга престављала некакав идеал, светицу.

КОЛЕ: Није се радило о томе каква је то жена, већ о томе да за остале у његовом срцу није било места. А то је, изгледа, било неопростиво.

НАТАЛИЈА: Прилично вам је чудна та теорија о љубоморном народу, докторе...

КОЛЕ: Не љубоморном, него народу жељном љубави.

Ойей̄ хӯй̄ање. Ве̄й̄ар се̄ њо̄јачава.

НАТАЛИЈА: Како било, мога јадног, напаћеног детета више нема.

КОЛЕ: То претставља трагичну чињеницу само за вас, за мене и још неколико одабраних. Што се Александра Обреновића тиче, мислим да није могао изабрати бољу судбину.

НАТАЛИЈА: Мислите да ју је он бирао?

КОЛЕ: Свакако.

Ве̄й̄ар дува све̄ јаче.

НАТАЛИЈА: Ово је почело озбиљно да дува. Ја бих да кренем назад.

КОЛЕ: Ја ћу још мало прошетати.

НАТАЛИЈА: Како хоћете. Спаваћете вечерас у вили Сашино?

КОЛЕ: Не, ухватићу вечерњи воз за Париз.

НАТАЛИЈА: Нећемо се више видети?

КОЛЕ: По свој прилици – не.

НАТАЛИЈА: Тако? Па, без обзира на све, било ми је драго, докторе Коле.

КОЛЕ: И мени. Збогом, Ваше Величанство.

Она се окрене и оде без руковања. Он с̄ӣоји сам на ве̄й̄ру. Одједном, на њучини се̄ њо̄јави зелена све̄й̄лос̄ӣ.

КОЛЕ: Зелени зраци... Видим их, значи они постоје... Боже, да ли то значи да сам спреман за дубоки, прави сан?...

Наслони се̄ на клӯју и зас̄и.

КРАЈ